

MOKUNA I

E noho ana ma kekahi wahi ma uka o Kohala, i kēlā au kahiko loa o ka ‘āina, he kāne me kāna wahine. ‘O ka inoa o ke kāne, ‘o ia nō ‘o Leimakani. A ‘o ka inoa ho‘i o ka wahine, ‘o ia ‘o Hina. He lō‘ihi nā lā o ko lāua noho ‘ana me ka loa‘a ‘ole o ka hua o ko lāua noho ho‘āo ‘ana. ‘O ka hana ma‘amau i kēia kanaka, ‘o ia nō ka mahi‘ai ‘uala ma uka paha o Honoipu. A ‘o kāna lawai‘a mau e hele ai, ‘o ia nō ka lu‘u ula i kai o ia kahakai.

Iā lāua e noho ana me ka maika‘i, ua ho‘omaka maila ‘o Hina e ‘ono i ka niu. A ‘o ka pilikia o kēia ‘ono a kāna wahine, he kapu loa ka ‘ai ‘ana o nā wāhine i ia au o ka ‘āina i ka niu. A ua hiki ‘ole nō iā Leimakani ke ho‘okō i ka ‘ono a kāna wahine, ‘oiai, he kanaka mālama ‘o ia i ke kapu o nā akua o ia au kahiko o ka ‘āina. A ma muli nō o ia kūlana o Leimakani, ua hiki ‘ole iā ia ke ‘ae aku e ho‘okō i ka ‘ono a kāna wahine.

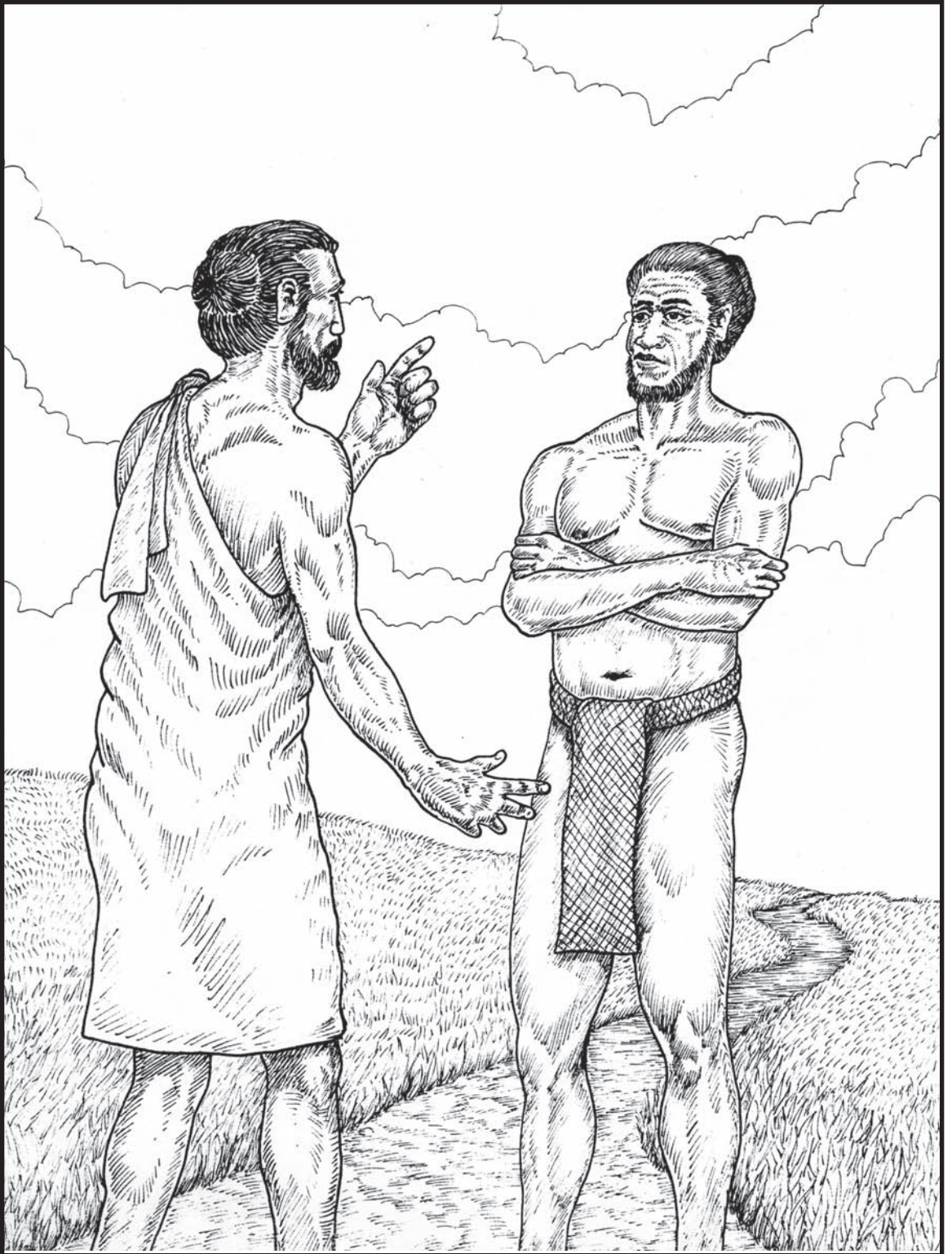
Ua ulu maila na‘e ke ‘ano ho‘ohuoi i loko o Leimakani, he ‘ano ho‘okauhua keiki paha kēia a kāna wahine e ‘ono nei, a ua waiho wale ihola nō na‘e i ia mea i loko ona. ‘A‘ole nō ho‘i i lō‘ihi nā lā ma hope o kēlā ‘ono ‘ana o Hina i ka niu, ua kama‘ilio hou maila nō ‘o ia i kāna kāne.

“E ku‘u kāne aloha, he mau lā lō‘ihi loa a‘e nei nō ho‘i kēia o ko kāua noho ho‘āo ‘ana, a he mea kupanaha nō ho‘i ko‘u ‘ono ‘ana i ka niu hiwa ma mua aku nei. A i kēia manawa ho‘i, ua hele mai nei ko‘u ‘ono i ka mai‘a pōpō‘ulu a kau i ku‘u maka. Ua ‘ike nō ho‘i au he mea kapu ka ‘ai ‘ana o nā wāhine i ka niu a me ka mai‘a, a he aha lā ke ‘ano o kēia ‘ono kupanaha o‘u i kēia mau mea?”

“E ku‘u wahine aloha, eia paha nā ‘aumākua o kāua, ke ho‘ā‘o nei i ko kāua mana‘o kūpa‘a ma hope o ke kapu o nā akua. A ke mana‘o nei nō au i ka wā āu e uha‘i ai i ke kapu akua o nā kūpuna, e pō‘ino ana paha ‘oe ku‘u Hina aloha, no laila, ‘u‘umi ‘ia ka ‘ono mai‘a ou e ku‘u wahine. ‘O ke kapu akua nō ka mea nui e mālama ai kāua.”

Ma muli o kēia mau ‘ōlelo a‘o a kāna kāne aloha, ua ho‘omanawa-nui ihola nō ‘o Hina i ka ‘ono o nā mea āna e ‘ono ho‘okauhua ana. ‘A‘ole nō i lō‘ihi iho nā lā ma hope mai, ua ‘ono hou ihola nō ‘o Hina i kahi mea nō i ho‘okapu ‘ia nō i nā wāhine o ia au kahiko o ka ‘āina, a ua ‘ōlelo hou aku nō ‘o ia i kāna kāne iā Leimakani.

“E Leimakani ē, hele mai nei kā ho‘i ku‘u ‘ono a nui i ka i‘a kūmū o ke kai. Ua hele mai nei kā ho‘i ka ‘ono a kau i ka pu‘u. A ua ‘ike nō na‘e au he i‘a kapu nō ia, a i ho‘okapu ‘ia ho‘i ma ke kāmāwai kapu o nā akua o ko kākou mau kūpuna. A

he aha lā ke ‘ano o kēia mau hana **ho‘opūhili** a ka pō ia‘u?”

Ma muli o kēia mau ‘ōlelo a Hina i kāna kāne iā Leimakani, ua komo iho ke ‘ano **‘ānoninoni** i loko o Leimakani. A ua ho‘oholo ihola ‘o ia e hele i mua o ka **makāula** o ko lākou wahi e nīnau ai i ke ‘ano o kēia mau ‘ono ‘ano ‘ē a kāna wahine. A ua ui akula ‘o ia i ka mana‘o o kāna wahine no kēia mea.

Ua ‘ae koke maila nō kāna wahine no kēia mana‘o o kāna kāne. A ua ki‘i akula nō ‘o Leimakani i ka makāula e hele mai e nānā i kēia ‘ano ‘ono **‘āpiki** a kāna wahine, a Hina. A ua lawe pū aku nō ho‘i ‘o Leimakani i nā mōhai kūpono i ke kūlana o ka makāula, e like nō ho‘i me ke ‘ano ma‘amaui o ia au kahiko o ka ‘āina.

I ka hō‘ea ‘ana aku o Leimakani i mua o ka makāula, ua ho‘omao-popo koke maila nō ka makāula i ke ‘ano o kāna huaka‘i, a ua kama‘ilio ‘ē maila nō iā Leimakani. “E Leimakani ē, hele maila nō ‘oe ma mua, hahai maila nō ko ‘aumakua e **ho‘opūnini** nei iā Hina, kāu wahine. A ma ka‘u ‘ike no kēia mau ‘ono ‘ano ‘ē a Hina, eia i mua o‘u ka **hi‘ohi‘ona** o ke keiki a Hina. ‘A‘ole kēia mau ‘ono ‘ano ‘ē a Hina, kāu wahine, a he ‘ono ‘oko‘a a‘e, akā, he ho‘okauhua keiki. A e loa‘a ana he keikikāne na ‘olua. Eia na‘e, e lilo ana ua keiki nei a ‘olua i keiki ho‘opāpā i ka mana o kahi mau kupua ho‘opō‘ino o ka ‘āina. A e nui ana nō ho‘i kāna mau hana ‘ano ho‘okalakupua i nā po‘e ‘e‘epa o ka ‘āina nei, a hō‘ea loa aku nō ho‘i i ko ka moana mau po‘e ‘e‘epa.

“Eia pū nō ho‘i ‘olua ke ho‘ā‘o ‘ia nei e nā ‘aumākua akua o ko ‘olua mau kūpuna. A i mea e ‘ike ‘ia ai ko ‘olua mālama i nā kapu kānāwai akua o nā akua o nā kūpuna o kākou, e ho‘oikaika e Leimakani me kāu wahine e mālama i ke kapu akua, a e ho‘opōmaika‘i ‘ia mai ana nō ‘olua me ka hua o ko ‘olua **pūhaka**. ‘O kāu wahine nō paha, e Leimakani, ke ‘ai i ka loa‘a a kā ‘olua keiki, a na ua keiki nei na‘e āu e ho‘opa‘i ka mea nāna e ho‘opō‘ino i kou ola, e Leimakani.”

“E ho‘i e Leimakani, a no‘ono‘o i kēia mau mea a‘u e kama‘ilio nei iā ‘oe, a mai **ho‘opua** wale aku na‘e ‘oe i kou pō‘ino i kāu wahine, iā Hina, o lilo auane‘i ia i mea e ho‘opō‘ino ai ho‘i i ka hua o kona ‘ōpū.”

Me kēia mau ‘ōlelo a‘o a ka makāula, ua ho‘oku‘u maila ‘o ia iā Leimakani e ho‘i no kona wahi i hele mai ai. A i kona hō‘ea ‘ana aku i mua o kāna wahine, ua ka‘a ‘ē maila nō ka nīnau ma ka ‘ao‘ao o Hina no nā ‘ōlelo a ka makāula. A ua hō‘ike akula nō ho‘i ‘o Leimakani, e like nō ho‘i me nā ‘ōlelo i hō‘ike ‘ia a‘e nei ma luna, a koe nō ho‘i nā mea a ka makāula i pāpā mai ai.

I ka lohe ‘ana o Hina i nā ‘ōlelo a ka makāula i hō‘ike ‘ia mai e kāna kāne, a ua lilo ihola ia i mea hau‘oli i kona mana‘o, ‘oiai, e loa‘a ana ho‘i ko lāua mea nāna e mālama i ko lāua mau lā palupalu. ‘A‘ole na‘e ‘o Hina i no‘ono‘o mua, e ha‘alele

mai ana kāna kāne ma mua o ka wā e nui pono a'e ai kā lāua keiki. A inā paha e lohe mua 'o Hina i ia mea, 'a'ole paha e nele kona hana na'aupō, i mea e pō'ino ai ke ola o ke keiki āna e kōkō ana i loko o kona 'ōpū. 'Oiai, ua nui nō kona aloha i kāna kāne iā Leimakani, a he kāne ho'i i pili aloha 'ia mai nā lā 'ōpio mai.

Na mua aku na'e e hō'ike mai i ka ho'okō 'ia o nā 'ōlelo wānana a ka makāula, no ka mea pili i ka mo'olelo o ka mea nona kēia ho'onanea o kākou.

MOKUNA II

I ka hala ‘ana a‘e o nā mahina lehulehu, ua ho‘omaopopo loa akula ‘o Leimakani i ka hāpai ‘i‘o o Hina i ke keiki. A ua lilo ‘i‘o nō ia i mea hau‘oli nui no kona mana‘o, ‘oi ai, eia ho‘i lāua i nā lā e mana‘o ‘ia ai, ua hala ka wā loa‘a o ke keiki.

I ke kokoke loa ‘ana mai i ka wā e hō‘ea mai ai ka mea nona kēia mo‘olelo i ke ao mālamalama, ua ho‘omaopopo akula ‘o Leimakani i ke ‘ano ‘ē o nā ‘ōuli o ka lewa lani. A ua ho‘omaopopo ihola ‘o ia he keiki ‘i‘o aku ana nō kēia o nā hana kupanaha e like me ka ‘ōlelo a ka makāula iā ia.

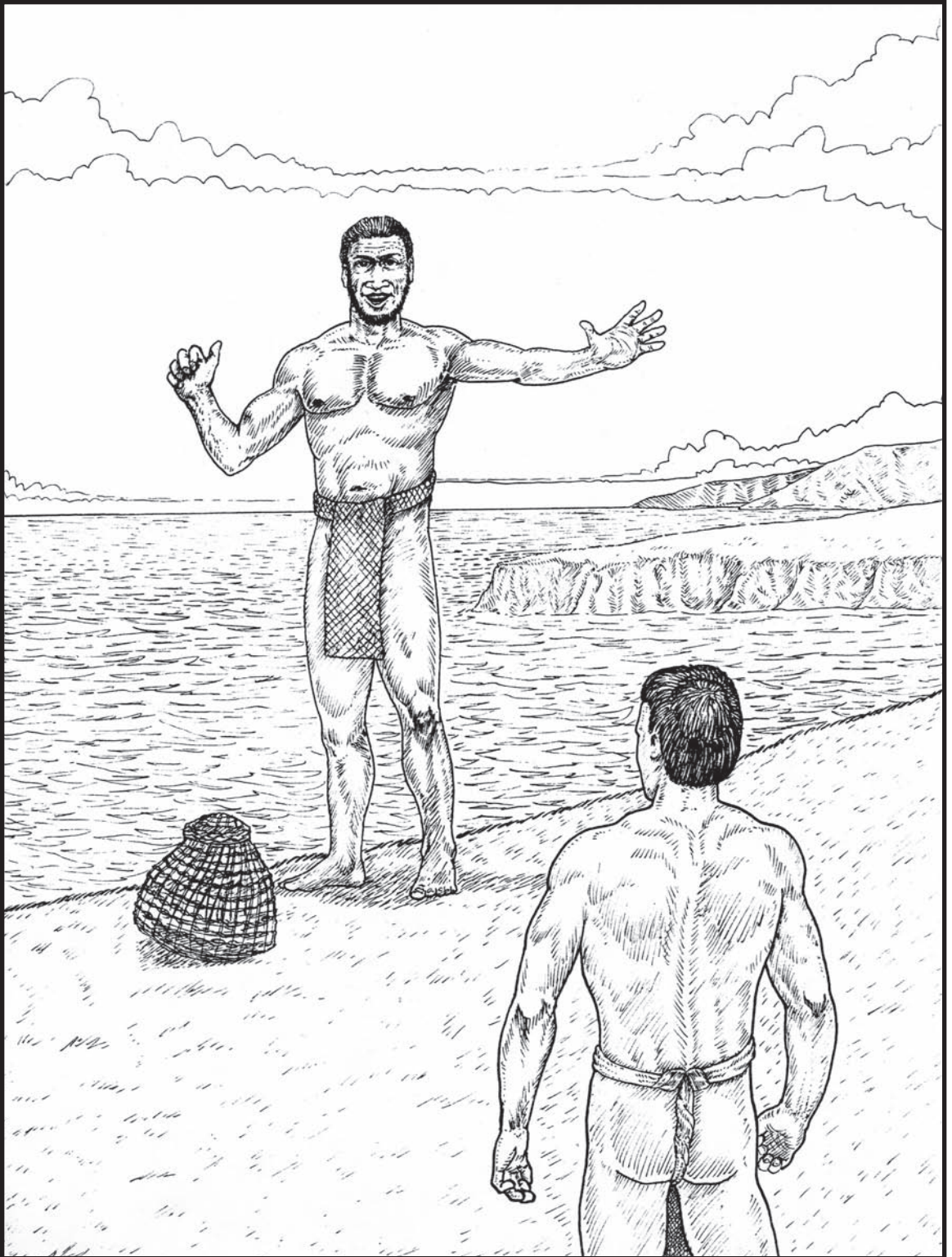
I ka hō‘ea ‘i‘o ‘ana mai o ka wā e hānau ai ua keiki nei, aia ho‘i, ua ho‘omaopopo ‘ia ka puni ‘ana i ka ‘ino mai ‘ō a‘ō o ka ‘āina. A ua kaiko‘o ka moana. A ua hā‘ule maila nā paka ua ‘elo‘elo ma ka ‘āina. Ua kahe ka wai o nā kahawai, a hu‘e ‘ia maila nā piha‘ā moe wai o uka, a e popo‘i ana ho‘i nā nalu o ka moana laulā a i ka ho‘omaopopo ‘ia aku e nā kama‘āina o ua ‘āina ha‘aheo nei ‘o Kohala, ‘o kekahi kēia o nā ‘ino nui i ho‘omaopopo mua ‘ole ‘ia e nā kānaka.

I kēia wā e uhi puni ana ka ‘ino ma luna o ka ‘āina, a ‘o ia ihola ka wā i hānau mai ai ka mea nona kēia mo‘olelo. A ma muli o kēlā ‘ino nui e pāhola ana ma luna o ka ‘āina, ua kapa ihola ‘o Leimakani i kāna hānau kahi, ‘o “Punia”. ‘O ia ho‘i no ka punia ‘ana o ka ‘āina a me ka moana i ka ‘ino.

I ka hānau ‘ana o Hina i kāna keiki, ua ho‘omaopopo koke ihola nō lāua i ke ‘ano ‘o‘ole‘a o kēia keiki, me he keiki ala o ‘eono mahina. A ua ho‘omaopopo pū ihola nō ho‘i lāua i ke ‘ano kanaka u‘i o kona mau helehelena. A ua lilo loa ia i mea ho‘ohau‘oli maoli mai i ko lāua mana‘o. A ‘o kekahi mea o lāua i hau‘oli nui loa ai, ‘o ia nō ka loa‘a ‘ana o ke keiki iā lāua, ma hope iho o ko lāua noho kāne wahine ‘ana no ka manawa lō‘ihi loa, me ka ho‘opōmaika‘i ‘ole ‘ia mai me ke keiki i nā lā ‘ōpio.

Ua hānai ‘ia ihola ua keiki nei me ke ‘ano punahele loa. A ua kia‘i ‘ia ho‘i kāna mau mea e ‘ai ai, ‘oi ai, ua make‘e nui loa ‘ia ke ola o ke kama kahi punahele e kēia mau mākuu make‘e keiki. I ka hō‘ea ‘ana o nā makahiki o Punia i ka ‘ekolu paha, ua hahai aku ke keiki i kona makuakāne ma kāna mau hana ma ka waena kīhāpai. A i ko Leimakani wā e ki‘i ai i kāna lua ula ma kai o ia kaha, aia pū nō ua keiki nei āna me ia. A ua lilo nō ho‘i ka pili aloha mau o ka makua me ke keiki, i mea e hō‘oi loa ‘ia ai ka pumehana o ke aloha ma waena o lāua.

No kēia pili mau o ke keiki me ka makuakāne, a ua ho‘omaka pū akula nō ho‘i e lawelawe pū i nā hana mahi‘ai me kona makuakāne. Ua kama‘ilio akula ‘o

Leimakani i kāna wahine iā Hina, “E ku‘u Hina aloha ē, ke ho‘omaopopo nei au i ke ‘ano maka‘ala hana o kā kāua keiki. ‘A‘ole ‘o ia i like me nā kamali‘i ‘ē a‘e, ka lilo nui o ka mana‘o i ka pā‘ani. A ua maopopo ‘ē nō ia‘u e ola ana kā kāua keiki, a ua aloha nō nā akua o ko kāua mau kūpuna ma ka hā‘awi ‘ana mai iā kāua he keiki maika‘i, a he keiki hana a aloha makua. A inā paha e hō‘ea mai ka wā o‘u e hele mua ai i **ka ‘āina polikua a Kāne**, a laila, ‘a‘ole o‘u hopohopo ‘ana no ko ‘olua noho ‘ana iho. ‘Oiai, ua ho‘omaopopo au i ke ‘ano **miki** maoli o kā kāua lei kama i nā hana e pono ai ka noho ‘ana.”

Ua lilo kēia mau ‘ōlelo a Leimakani i kāna wahine i mea ho‘ohau‘oli i ka mana‘o o Hina. ‘A‘ole na‘e lāua i mana‘o mua no ke ‘ano ‘ōlelo a Leimakani no kona hele mua i ka “ ‘āina polikua a Kāne”, e hō‘ea ‘i‘o mai ana nō ka ho‘okō ‘ia o ia mau ‘ōlelo. ‘A‘ole nō ‘o Leimakani i ho‘omana‘o a‘e i nā ‘ōlelo wānana a ka makāula iā ia, i kona wā i hele mua ai e nīnau no nā ‘ono ‘ano ‘ē a kāna wahine, a i ‘ike ‘ia ho‘i e kāua, e ka mea heluhelu, ma ka mokuna mua aku nei o kēia mo‘olelo.

Ua hō‘ike mua aku nei nō ho‘i ma ia mokuna mua o kēia mo‘olelo, ‘o kekahi o nā hana a Leimakani e lawelawe mau ai, ‘o ia nō ka lu‘u ula ma ka lae kahakai, a he lua ula ma‘amau kāna e ki‘i mau ai, a ua lilo ho‘i ia lua ula i **ipu kai** nāna me kāna wahine. A i ka wā a Leimakani e ki‘i ai i ula ‘ai na lākou, e kēnā mua ana ‘o ia i kāna wahine e ho‘ā i ke ahi pūlehu ula, ‘oiai, ‘a‘ole loa he wā āna i ki‘i ai i kāna lua ula a ho‘i nele mai ‘o ia. A ‘o kekahi mea kupanaha nō ho‘i iā Leimakani, ‘a‘ole loa ‘o ia e ki‘i e lu‘u i kāna lua ula punahele, a lawe mai paha a ‘oi wale aku ma mua o ka mea kūpono iā lākou e ‘ai. I ka wā o lāua wale nō me kāna wahine, e lu‘u ana nō ‘o ia a lawe mai i ‘elua ula wale nō. A i kēia wā ho‘i i nui kūpono loa a‘e ai ‘o Punia, a ‘ike ka makuakāne i ka ikaika o ua keiki nei i ka ‘ai ‘ana, ua lawe mau mai ‘o ia he ‘ekolu ula na lākou.

He hale pōloli ‘ole ko Leimakani i ka ‘ai. ‘A‘ole nō ho‘i e nele kona ‘ai ‘ana i ke **kōko‘olua** o ka ‘ai, ‘oiai, ‘a‘ole ‘o ia i a‘o i ka palaualelo a moe wale paha i ka hale, a helu i nā ‘aho o kona hale. Ua ‘ike mau ‘ia ka uliuli o nā lau ‘uala ma kona waena, a ma muli nō o ia ‘ano ma‘amau i ka makuakāne i ka hana, no laila, ‘a‘ole ‘o ia i **ho‘omailani** na‘aupō wale aku i kāna keiki. A i kona ‘ike ‘ana i ke ake hana o kāna keiki hānaukahi, ua kōkua pū akula ‘o ia i nā hana e mau ai ka hoihoi hana o kāna keiki. A ma muli nō ho‘i o ia ‘ike o ka makuakāne i ke ‘ano hana o kāna keiki, ke kumu o kāna ‘ōlelo ‘ana i kāna wahine ‘o Hina.

I ka hō‘ea ‘ana o nā makahiki o Punia i ka ‘ehiku, ua mākaukau pū ‘o ia i ka lu‘u ‘ana me kona makuakāne ma kēlā lua ula a lāua me kona makua. A i kekahi manawa ua lu‘u aku ‘o ia me ka nānā aku o kona makuakāne iā ia, a ua loa‘a nō

iā ia nā ula me ka ma‘alahi. ‘A‘ole nō na‘e ‘o Leimakani i ho‘oku‘u ho‘okahi i kāna keiki e hele ho‘okahi me kona hele pū ‘ole me ia i kēlā wahi o ka lua ula a lāua.

I ka hō‘ea ‘ana o nā makahiki o Punia i ka ‘umi, ua lilo maoli ‘o ia i keiki ikaika ma ka hana, a ua like kona ikaika me he keiki ala o 17 a 18 makahiki. A ‘o nā keiki o 15 a hō‘ea i ka 18 o nā makahiki, ‘a‘ole loa kahi o lākou e lanakila ma luna o ke keiki a Hina me Leimakani. I ia manawa nō ho‘i i a‘o pū ai ‘o Leimakani i kāna keiki i ka ‘ō‘ō ihe, a i ka mokomoko, a i ke kūkini, a i ke kākā lā‘au, ‘oiai, he kanaka mākaukau ‘o Leimakani i ia mau hana ho‘oikaika kino o ia au kahiko o ka ‘āina.

I kekahi lā ma hope iho o ka pau ‘ana o ka hana ma ka waena ‘uala, ua hele akula ‘o Leimakani i ka lae kahakai me kāna keiki, no ka lu‘u ula ‘ana, a iā lāua i hō‘ea ai ma kahi o ka lua punahele a lāua, ua ‘ōlelo maila ‘o Leimakani i kāna keiki, ‘o ia ke lu‘u i mau ula na lākou, a e noho ho‘i ‘o Punia i kula. Ua ‘ano **ho‘olā‘au** akula nō ke keiki, ‘o lāua pū nō ke lu‘u, akā, ‘a‘ole i ‘ae mai ‘o Leimakani i kēia noi a kāna keiki. ‘A‘ole nō i maopopo iā Punia ke kumu o kēia hō‘ole ‘ana o kona makuakāne iā ia, a e ‘ike ana paha kāua i ke kumu nui o kēia hana a Leimakani.

MOKUNA III

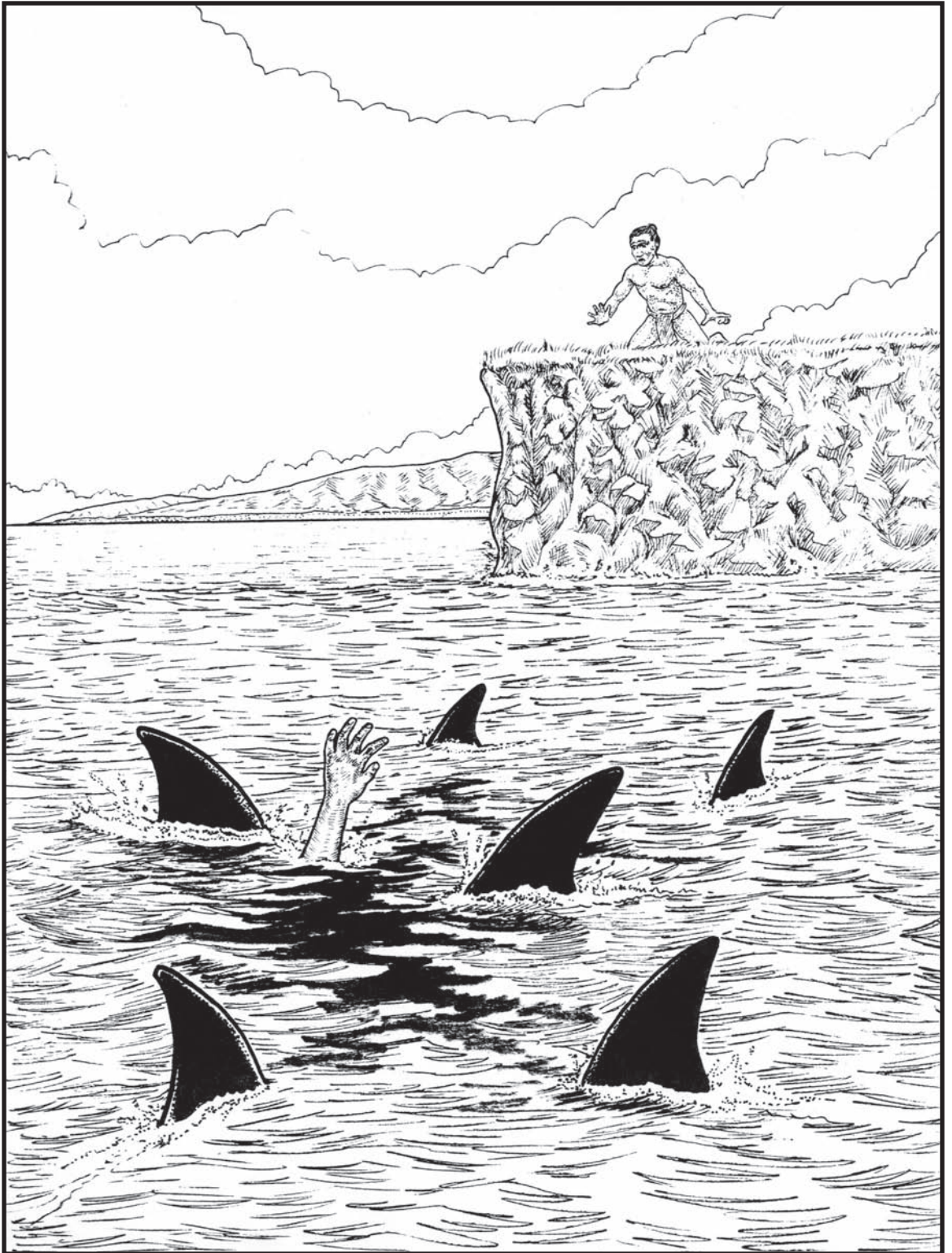
I ke au kahiko o Hawai‘i nei, ua ma‘a kekahi po‘e i ka ho‘omana ‘ana ma ke ‘ano ‘aumakua i ka manō o ke kai, a i ka manu pueo, a i kekahi mau mea ‘ē a‘e nō paha a lākou i mana‘o ai. A ua lilo nō ho‘i ka manō i mea hānai ‘ia e kehahi po‘e, a i mea kā e ho‘ohana ‘ia ai no ko lākou mau mana‘o **ho‘omauhala**. A ua lilo nō ho‘i kekahi po‘e i mea mana‘o ‘ino ‘ia e kekahi po‘e ma muli paha o kekahi mau kumu.

‘O ka lako mau o ko Leimakani noho ‘ana i nā mea e pono ai ka noho ‘ana, ka ‘ai me ka i‘a a me nā lako ‘a‘ahu, ‘oiai nō ho‘i, he wahine ma‘a ma‘amau ‘o Hina i ke kuku kapa, a ua lako maoli nō ko lākou noho ‘ana. A ma muli nō ho‘i o ka ikaika kupanaha o Punia i ka hakakā, ‘eha ka po‘e keiki a kahi mau mākua. No laila, ua huāhuā ‘ia ‘o Leimakani a me kona ‘ohana, a ua ‘imi nui ‘ia nā kumu e pō‘ino ai ‘o Leimakani.

E waiho a‘e kāua, e ka mea heluhelu iā Leimakani a me kāna keiki, ka mea nona kēia mo‘olelo, a e huli a‘e ho‘i kāua e nānā no ka pō‘ino o Leimakani āna na‘e i ho‘omaopopo mua ‘ole ai.

Ua hō‘ea a‘e i nā kapakai o Kohala i ia mau lā, he manō ali‘i ‘ae‘a wale. Aia ma lalo o kēia manō nona ka inoa ‘o Kai‘ale‘ale, he ‘umi mau manō **ukali**. Ma muli o ke ‘ano ‘ai kanaka o kēia manō a me kona mau ukali, ua kipaku ‘ia mai ‘o ia e nā manō maika‘i o nā wahi like ‘ole. I kona hō‘ea ‘ana nō i nā kapa kahakai o nā Kohala, ua ho‘omaka koke nō ua Kai‘ale‘ale nei i kāna hana ma‘amau, ‘o ia ho‘i ka ho‘opō‘ino ‘ana i ke ola o ka po‘e hele kahakai. I kēia wā na‘e e hana nei ‘o ia i kāna hana ‘ino, a i ho‘opō‘ino ho‘i i ke ola o kahi po‘e lehulehu, ‘a‘ole i hō‘ea aku kēia lono iā Leimakani. No laila, i ka wā i hele ai ‘o Leimakani me kāna keiki i kā lāua hana ma‘amau ‘o ka lu‘u ula, ‘a‘ole loa he wahi mea i mana‘o mua ‘ia, e hālāwai mai ana me kekahi pō‘ino weliweli.

I ka mākaukau ‘ana o Leimakani e lu‘u aku, ua lohe maila nō ua Kai‘ale‘ale nei i nā kama‘ilio ‘ana ma waena o Leimakani a me kāna keiki. ‘Oiai, he manō kēia o ke ‘ano i ho‘omanamana ‘ia e kekahi po‘e, a i kapa ‘ia paha e ka po‘e kahiko o ia au kahiko o ka ‘āina, “he manō kanaka”, a e kapa ‘ia ai ho‘i e kekahi po‘e, “he manō kupua”, a ua hiki nō iā ia ke lohe i nā ‘ōlelo a pau a Leimakani mā e kama‘ilio ana. A ua minamina loa ihola ua Kai‘ale‘ale nei i ka lele pū ‘ole ‘ana mai o Punia me kona makuakāne, ‘oiai, inā lāua i lele pū mai inā lā ua mā‘ona pono ko lākou pā‘ina o ia lā pōloli.

Eia nō ua Kai‘ale‘ale nei ke pe‘e mālie nei ma ka ‘ao‘ao o ka lua ula a Leimakani e lu‘u mau ai, a e kali ana ho‘i me ka mākaukau no ka ‘ai ‘ana aku iā Leimakani. I ka wā nō i lele aku ai ‘o Leimakani i loko o ke kai, ua lu‘u loa akula nō ‘o ia no ka lua ula. A i ka loa‘a ‘ana o nā ula ‘ekolu iā ia, ua emi maila ‘o ia i hope me ka mana‘o e ea a‘e i luna, a i ia manawa nō ‘o ia i loa‘a mai ai iā Kai‘ale‘ale. A no ka maopopo mua ‘ole nō ho‘i paha iā Leimakani no kēia pō‘ino, ‘a‘ole ‘o ia i mākaukau mua no ke pale ‘ana aku. A ‘o ka mea i ‘ike ‘ia, ua moku pū maila ‘o ia i ka waha o ka manō loko‘ino, a i ia manawa pū nō, ua loa‘a pū maila ‘o ia i nā manō ‘ē a‘e. A he manawa pokole wale nō, ua pau a‘ela kona kino holo‘oko‘a i ka ‘ai ‘ia e ua po‘e manō nei, a koe wale nō ke po‘o o Leimakani. A i ia manawa ‘o Kai‘ale‘ale i pa‘a a‘e ai i ke po‘o o Leimakani, ma kona waha, a lana a‘ela ‘o ia i luna o ka ‘ili kai me ka ‘ōkūkū aku i mua o ke alo o kāna keiki e nānā mai ana. Ua ‘ula pū a‘ela nō ho‘i ke kai o ia wahi i ke koko o Leimakani.

A ua lilo kēia hana a kēia manō kupua i mea hō‘eha‘eha loa mai i ka mana‘o o Punia, a ua uē pa‘iāuma a‘ela ‘o ia i kona ‘ike aku i ke po‘o o kona makuakāne e ‘ōkūkū ho‘omāewaewa ‘ia mai ana e ua manō Kai‘ale‘ale nei a me ka waimaka aloha makua e helele‘i ana ma kona mau pāpālina ‘ōpio, ua ‘ōlelo akula ‘o ia me ka leo ha‘uha‘u, “ ‘O kāu hana ho‘omāewaewa kēnā e Kai‘ale‘ale i ku‘u makuakāne. Aia nō ho‘i he lā e hō‘ea mai ana, e pāna‘i aku ana au i kēnā mau hana āu. A e ‘ike auane‘i ‘oe i ka hana‘i‘o a ke keiki a Leimakani me Hina.”

Ua ha‘alele akula ‘o ia i ua wahi nei me ka uē pa‘iāuma ‘ana no kona makuakāne. A iā ia nō i kokoke aku ai i ko lākou wahi pupupu hale, ua lohe koke maila nō ‘o Hina i ka leo uē pa‘iāuma o kāna keiki, a ho‘omana‘o koke a‘ela nō ‘o ia, ua hālāwai paha kāna kāne me ka pō‘ino. A i ke kokoke loa ‘ana mai o ke keiki, ua nīnau koke akula nō ‘o Hina i kāna keiki, “ ‘Auhea kā ho‘i ko makuakāne? A he waimaka aha kēia ou, e ku‘u lei aloha he keiki?” “E ku‘u makuahine aloha ē, ‘a‘ole kāua e ‘ike hou ana iā ia. Ua make ‘o ia me ka māewaewa i ka waha loko‘ino o ka manō Kai‘ale‘ale. A ua pu‘unaue ‘ia kona kino ma ka waha o ka pū‘ali manō a Kai‘ale‘ale.”

I ka lohe ‘ana nō o Hina i kēia lono pō‘ino o kāna kāne, ua ho‘omaka a‘ela ‘o ia e uē pa‘iāuma, a e uē helu ana ho‘i no nā wahi a lāua e pili aloha ai. A i ia manawa pū nō, ua ulu a‘ela ka mana‘o i loko o Hina e iho nō i ka lae kahakai a lele nō i loko o ke kai, a i ho‘okahi nō ho‘i ko lāua make pū ‘ana me kāna kāne aloha. A ma muli wale nō o nā kāua aloha ‘ana a ke keiki i maliu mai ai ‘o Hina, a hana ‘ole ai ‘o ia i kāna mea i mana‘o ai e make pū i ka waha o Kai‘ale‘ale, e like nō ho‘i me ka make ‘ana o kāna kāne aloha ‘o Leimakani.

Ua noho ihola lāua i ia mau lā me ke kanikau ‘ana no kā lāua mea aloha i hala aku ma kēlā ‘ao‘ao. A ua lilo nō na‘e ‘o Punia i mea hō‘olu‘olu aku i nā kaumaha o kona makuahine aloha. A ua hō‘ike aku nō ho‘i ‘o Punia i kona makuahine, ‘a‘ole loa ‘o ia e ho‘opoina ana i nā hana ho‘omā-ewaewa a Kai‘ale‘ale i ke po‘o o kona makuakāne. A he wā nō e hō‘ea mai ana e kū ai kāna mākaiia ma luna o kēlā po‘e pū‘ulu manō.

A e ‘ike aku ana nō paha kāua e ka mea heluhelu ma kēia hope aku, i ka hana a ke keiki **āiwaiwa** a Hina no kona ‘enemi. A ‘o ka mea ho‘i nāna i ho‘opō‘ino ke ola o kona makuakāne aloha.

I ia mau lā, ua hāpai a‘ela ‘o Punia i ka hana ma‘amau a kona makuakāne, ‘o ia nō ho‘i ka mahi‘ai ‘ana ma ko lākou kīhāpai. A ma kahi na‘e o ka hele i ka lawai‘a lu‘u ula, ua **pāpā** loa maila kona makuahine, ‘o Hina, iā ia, ‘a‘ole loa ‘o ia e hele hou e lu‘u i ka lua ula a kona makuakāne. No kekahi mau lā, ua ho‘olohe nō ‘o Punia i kēia mana‘o o kona makuahine, ‘o Hina, ‘oiai, ua ho‘omaopopo nō ‘o ia he mea maika‘i ‘ole iā ia ka hō‘eha‘eha ‘ana aku i ka mana‘o o kona makuahine, ‘oiai ‘o ia e noho kaumaha ana no kā lāua mea aloha i hala.

I ka hala ‘ana na‘e o nā lā kaumaha loa no Leimakani, ua ho‘omaopopo ihola ‘o Punia i ko lāua pilikia a ka i‘a, a i kohu aku nō ho‘i kahi māna ‘ai i ka loa‘a o kona kōko‘olua a ka i‘a, ua ho‘oholo ihola nō ‘o ia i kona mana‘o e hele nō e ‘imi i‘a na lāua, a ua hō‘ike aku nō ‘o ia i kēia mana‘o ona iā Hina, kona makuahine. I kinohi, ua kū‘ē ikaika loa maila ‘o Hina no kēia mea, a ua ‘ōlelo maila nō i kāna keiki, “E ku‘u keiki, inā ‘oe e hele ana e ‘imi i‘a na kāua, a i loa‘a pū kēlā pō‘ino iā ‘oe e like me kou makuakāne, a laila, pehea ihola ko‘u pono e ku‘u keiki? A na wai au e mālama mai ma kēia mua aku? Ua lawa nō kāua i ka mea loa‘a iā kāua ma ka ‘āina nei. He aha auane‘i ko kāua pilikia ke ‘ai kāua i ka lau ‘ananu‘u, ka lau palula nō ho‘i o ko kāua waena? A i ka wā nō ho‘i o ke kau ‘ūhini, a laila, loa‘a nō ke kōko‘olua o ka ‘ai. Mai ha‘alele mai ‘oe ia‘u e ku‘u keiki, ‘oiai, ‘o ‘oe wale nō ko‘u wahi kōkua e pono ai au.”

I ka lohe ‘ana nō ho‘i o Punia i nā ‘ōlelo a kona makuahine, ua ‘ano kaumaha ‘i‘o ihola nō ‘o ia, a mana‘o ‘i‘o a‘ela nō e ho‘opau i kona mana‘o hele i kahakai. Akā na‘e, a hala kekahi mau lā hou aku, hele maila kona ‘ono i‘a a hiki ‘ole iā ia ke ‘u‘umi iho. A kama‘ilio hou akula nō ‘o ia i kona makuahine e ho‘oku‘u mai nō iā ia e hele nō ho‘i ‘o ia ma ka lae kahakai e ho‘ā‘o ai e lawai‘a me kona lu‘u ‘ole aku nō ho‘i i loko o ke kai.

I kinohi, ua ‘ano hō‘ole loa maila nō kona makuahine, akā, ma muli o ke noi **ho‘ouluhua** mau a kāna keiki, ua ‘ae maila ‘o ia e hele ‘i‘o kāna keiki i ke kāmākoi

ma ka lae kahakai. Ua hele 'i'o nō 'o Punia e kāmākoi ma nā lae kahakai, a ua loa'a nō iā lāua kahi i'a e kāmāu ai me kahi pa'i 'uāla. I ka hala 'ana a'e o kekahi mau lā, ua kama'ilio akula 'o Punia i kona makuahine, "E Hina ku'u makuahine aloha, 'ai aku nei nō ho'i kāua i kēia i'a e loa'a nei ia'u, a ua wela ka waha i ka iwi. Aloha a'ela nō ho'i au i ka i'a punahele a ku'u makuakāne. E 'olu'olu mai 'oe, e Hina, e ho'oku'u e hele nō ho'i au e lu'u ula na kāua. Mea nō ho'i paha ua ha'alele nō ho'i ua manō Kai'ale'ale nei i ka noho 'ana i ka lua ula punahele a ku'u makuakāne, a loa'a nō ho'i kā kāua **īna'i** kūpono o ka 'ai. E 'olu'olu mai 'oe, e Hina, ku'u makuahine, e 'ae mai ia'u e hele wale nō ho'i e nānā, a inā nō ho'i paha au e 'ike i ka noho nō o Kai'ale'ale i ka lua ula, a laila, 'a'ole nō ho'i au e lu'u aku."

I kinohi, ua 'ano hō'ole maila nō 'o Hina i kēia noi a kāna keiki, akā, ma muli o ke noi **ho'omano** loa o ke keiki, ua 'ae maila 'o ia me ke 'ano kāmālua nō na'e, a ua 'ōlelo maila nō iā Punia, kāna keiki, e mālama loa a mai lu'u na'aupō me ka ho'omaopopo mua 'ole i ka manō o lalo a me ka 'ole.

I ka 'ae 'ana o ka makuahine o Punia, ua ho'omākaukau koke ihola nō 'o ia iā ia iho no kāna huaka'i i ka lae kahakai, a i kona mākaukau 'ana, ua honi akula 'o ia i kona makuahine, a ua noi pū akula nō ho'i iā Hina, kona makuahine, mai hopohopo wale 'o ia nona, 'oiai, e maka'ala loa ana nō 'o ia i kāna mea e hana ai.

I ka hala 'ana aku o ke keiki, ua noho ihola nō 'o Hina me ka ho'omana'o mau 'ana no kāna keiki, a ua **kalokalo** mau akula 'o ia i nā 'aumākua kia'i o kona 'ohana. 'O wai nō ho'i o kākou e 'āhewa wale aku iā Hina, 'oiai, ua ho'omaopopo nō kākou i ke aloha po'okela o nā mākuahine no kā lākou mau keiki? A i ia wā kahiko nō o ka 'āina, aia nō he mau mākuahine i waena o nā mākuahine Hawai'i, i make'e nui i ke ola o kā lākou mau keiki. E waiho iki a'e kāua, e ka mea heluhelu, iā Hina e noho ho'omana'o no kāna lei **hānaukahi**, a e huli a'e ho'i kāua e ukali ma hope o ka meheu o ka mea nona kēia mo'olelo.

MOKUNA IV

I ka hō‘ea ‘ana aku nō o Punia i ka lua ula punahele a lāua me ka makuakāne, ua no‘ono‘o mua nō ‘o ia i kāna mea e hana ai e ho‘opūhili ai iā Kai‘ale‘ale a me kona pū‘ali manō. I kona hō‘ea ‘ana ma ka lae kahakai, ua nānā ihola ‘o ia i ka lua ula a lāua me Leimakani, kona makuakāne i hala ma kēlā ‘ao‘ao, a ua ulu maila ke aloha i ka makuakāne. Na wai nō ho‘i e‘ole ke aloha? Ua pili aloha ‘ia kā ho‘i ko lāua ola ‘ana mai ka wā ‘u‘uku mai o Punia.

Iā ia e nānā ana i lalo i ka lua ula, ua ‘ike koke ihola nō ‘o Punia i ka moe lālani a‘e o ua manō Kai‘ale‘ale nei me kona pū‘ulu manō. A i ia wā ‘o Punia i kāhea a‘e ai me ka leo nui, “Eia nō paha ‘o Kai‘ale‘ale ke moe nei, a ua pau pū nō paha i ka hiamoe me kona pū‘ulu manō. Ke moe nei ‘o Kai‘ale‘ale e ho‘okūkū ana, e ho‘onānā ana, i ka mā‘ona o nā lā i hala a‘e nei, a iā ia auane‘i e hiamoe ana, a laila, e lu‘u nō au i ula na māua me ku‘u makuahine. Aia i kēlā lae ma ‘ō lā ku‘u wahi e lu‘u ai. A lu‘u auane‘i au a loa‘a nō nā ula ‘elua. A laila, ho‘i nō au i uka me ku‘u makuahine, me Hina. A ‘o kahi ‘uala a‘e nō o ka māla ‘uala a ku‘u makuakāne i kanu ai, a ola nō ko māua lā pōloli me ku‘u makuahine, me Hina ē.”

I ka pau ‘ana nō o kēia leo kāhea o Punia, ke āiwaiwa, ua lohe akula nō ‘o Kai‘ale‘ale. A i ia wā i kāhea like aku ai ‘o ia i kona pū‘ulu manō, “E ala a‘e e ho‘omākaukau. E maka‘ala kākou a pau loa. Eia a‘e ka ‘īna‘i ola o kēia lā pōloli o kākou. Ua noho mai nei a ua ‘ono i ka ula o ka lua ula a lāua. A ki‘i mai nei me ka mana‘o paha, ua moe nā maka ‘a‘ā mau o Kai‘ale‘ale. ‘Ono ‘ino kā ho‘i ka ‘i‘o palupalu o ke keiki a Leimakani. E ho‘olohe pono loa i kahi āna e lu‘u ai. A iā ia nō auane‘i a lu‘u, ‘o ka wā maika‘i loa nō ia e nahu aku ai, ‘oiai, e pouli ana nō ke kai no kona lu‘u ‘ana mai. E maka‘ala, e a‘u po‘e punahele, ‘oiai, ua lawe ‘ia mai ka ‘īna‘i i mua o ko kākou maka!”

Iā Kai‘ale‘ale e a‘o ho‘omākaukau ana i kona pū‘ali manō, aia nō ‘o Punia ke kū mākaukau maila me ka pōhaku e pa‘a ana ma kona lima ma kahi āna i ‘ōlelo mua ai. A i ka pohā ‘ana nō o ke kai ma ia wahi, ‘o ka pau akula nō ia o ua pū‘ulu manō nei i ka holo i laila. **A i hākālia nō a hala nā manō ma kēlā wahi a Punia i ho‘olei ai i ka pōhaku,** ‘o ko ia nei lu‘u akula nō ia i ka lua ula a lāua me ka makuakāne e lu‘u mau ai. A ‘oiai nō ho‘i, ‘a‘ole i ki‘i iki ‘ia ua lua ula nei, ua hele nō ho‘i a piha pono, a ua ma‘alahi wale kā ia nei lu‘u ‘ana aku. Loa‘a nō iā Punia nā ula ‘elua. ‘O ko ia nei ea a‘ela nō ia me ka ‘āwīwī a kau nō kēia i kula. Hō‘ea hou ana ua pū‘ulu manō nei ma kahi a ia nei i lu‘u ai, a i ia wā kēia i kāhea aku ai me ka leo pāhenehene.

“Ā-hā-hā lā, e Kai‘ale‘ale ē. Lu‘u iho nei nō ‘o Punia a loa‘a nō nā ula ‘elua. A ola nō māua me Hina, ku‘u makuahine. Na ke kahi, na ka lua, na ke kolu, na ka hā, na ka lima, na ke ono, na ka hiku, na ka walu, na ka iwa, a na ka ‘umi lā, a na ka manō ‘umikumamākahi lā. A nāna nō i haha‘i malū mai nei i ka mea e hana ai, i pakele ai au iā Kai‘ale‘ale. ‘A‘ole auane‘i e nalo ia manō lā, he manō hi‘u wīwī!”

I ka lohe ‘ana o Kai‘ale‘ale i kēia ‘ōlelo a Punia i ia wā, ua kauoha a‘ela ‘o ia i kona pū‘ulu manō e moe lālani like lākou. A iā lākou i moe lālani like ai, ua hele a‘ela ua ali‘i nei o nā manō e nānā i ka hi‘u o kona po‘e manō, a ua loa‘a ‘i‘o ihola nō kekahi manō hi‘u wīwī, a ‘o ko Kai‘ale‘ale pepehi akula nō ia i ua manō hi‘u wīwī nei a make loa, a pau a‘ela nō i ka ‘ai ‘ia e lākou pū‘ulu manō. I ka ‘ike ‘ana mai o Punia ua pepehi ‘ia ka manō o ua pū‘ulu manō nei, a laila, ‘ōlelo ihola ‘o ia iā ia iho, “Ā-hā-hā! Loa‘a ia moepu‘u o ku‘u makuakāne.”

‘O kona huli ho‘i nō ia me nā ula i kona lima, a i ka ‘ike ‘ana mai nō o ka makuahine i ka ho‘i ola aku o kāna keiki me nā ula ‘elua i ka lima, ua lilo loa ia i mea hau‘oli loa no ka makuahine. A ua hele koke akula ‘o ia e ho‘ā ahi pūlehu no nā ula a lāua. I ka mo‘a ‘ana o nā ula, ua pā‘ina ihola lāua, ‘o ia ho‘i e pā‘ina ‘oko‘a ana nō ho‘i ‘o Hina ma kahi ka‘awale a e pā‘ina ‘oko‘a ana nō ho‘i ‘o Punia ma kahi ‘oko‘a, e like nō ho‘i me ke ‘ano o ka ‘ai ‘ana o ia manawai, ‘o ia ho‘i, he kapu ka ‘ai pū ‘ana o ke kāne me ka wahine.

I ka hala ‘ana a‘e o kekahi mau lā, ua ‘ōlelo hou akula nō ‘o Punia iā Hina, kona makuahine, e hele hou nō ‘o ia i ka lu‘u ula i kai. A i ka lohe ‘ana o ka makuahine, ua hō‘ole maila ‘o ia me ka ‘ōlelo pū mai i kāna keiki, “Mea paha ‘o kou hana pakele ‘ana akula ia, a hele hou aku ‘oe, make mai ‘oe iā Kai‘ale‘ale a me kona pū‘ulu manō. E noho mai nō kāua, e ku‘u keiki, e ‘ike aku nō ho‘i au iā ‘oe, a e ‘ike mai nō ho‘i ia‘u. A ‘o nā wahi mea ‘u‘uku nō i loa‘a iā kāua, ‘ai pū a‘e nō kāua. A i hiki mai nō ho‘i ko‘u hopena, a laila, hūnā iho nō ho‘i ‘oe i ko‘u mau iwi.”

I ka lohe ‘ana nō o Punia i nā ‘ōlelo a kona makuahine, ua ‘ōlelo maila nō ‘o ia iā Hina, “E ku‘u makuahine aloha, mai ‘au‘a ‘oe ia‘u, ‘oiai, ua pa‘a ku‘u mana‘o e ho‘okau i ka make ma luna o Kai‘ale‘ale a me kona pū‘ulu manō a i kū ai ho‘i ku‘u mākaia ma luna o kēlā po‘e manō nāna i ho‘opō‘ino ku‘u makuakāne. A e ho‘omana‘o ‘oe, e ku‘u makuahine, ‘a‘ole e kō ia mana‘o o‘u, ke noho wale au i uka nei a he kohu wahine ko‘u ‘ano. E ‘olu‘olu ‘oe e ho‘oku‘u maika‘i mai ia‘u, a i ho‘okau ai ho‘i au i ka ho‘opa‘i i luna o nā po‘e nāna i pepehi ho‘omāinoino i ku‘u makuakāne.”

I ka lohe ‘ana nō o Hina i kēia mau ‘ōlelo a kāna keiki, ua ho‘opau koke a‘ela nō ‘o ia i kona mana‘o ‘au‘a i kāna keiki, a ua ho‘oku‘u maika‘i akula iā ia me ke noi

pū nō na'e iā ia e mālama pono loa iā ia, a e no'ono'o ho'i i kona makuahine. Ua iho akula nō 'o Punia a hō'ea nō i kahi nō āna i kū mua ai. A i kona nānā 'ana iho nō i lalo o ka lua ula a lāua me ka makuakāne, ua 'ike iholā nō 'o ia iā Kai'ale'ale e moe like ana nō me kona pū'ulu manō. Ua kāhea iholā nō 'o ia i ua manō 'ai kanaka nei, "He moe kā e Kai'ale'ale. 'A'ole ho'i he ala a'e a ho'omākaukau no ka 'ai 'ana iā Punia. Eia 'o Punia lā, ke keiki lu'u ula a Hina, i iho mai nei nō i ka lu'u ula i loa'a nō ka 'īna'i o ka 'uala 'ono a māua me ku'u makuakāne i kanu ai. 'A'ole nō au e lu'u ana ma ka lua ula nei a māua e lu'u ai me ku'u makuakāne, akā, e lu'u ana au ma ka lua ula a ku'u makuahine, a Hina, i kuhikuhi mai nei ia'u. Aia ia lua ula a ku'u makuahine ma kēlā 'ao'ao o ka lae. E lu'u ana au me ka 'āwīwī ma mua o ka hō'ea 'ana a'e o Kai'ale'ale i ku'u wahi e lu'u ai. A lu'u lā, ea. A lu'u ho'i au lā i ka lua ula a ku'u makuahine."

MOKUNA V

Me kēia mau ‘ōlelo a Punia, ua **nou** akula ‘o ia me ka ikaika i ka pōhaku ma kēlā ‘ao‘ao o ka lae pōhaku. A i ka pohā ‘ana nō o ke kai o ka pōhaku a Punia ma ia wahi, ‘o ka holo ‘āwīwī akula nō ia o ua po‘e manō nei i ia wahi. A e alaka‘i ‘ia ana nō ho‘i e Kai‘ale‘ale. **I hākālia nō a hala ua po‘e manō nei,** ‘o ko Punia lu‘u ihola nō ia me ka ‘eleu a loa‘a nō nā ula ‘elua. A ‘o kona ea koke a‘ela nō ia i luna, a kau akula i kula me ka palekana. Aia nō ua po‘e manō nei ke hō‘ā‘ā hele maila i kahi a Punia i nou ai i ka pōhaku.

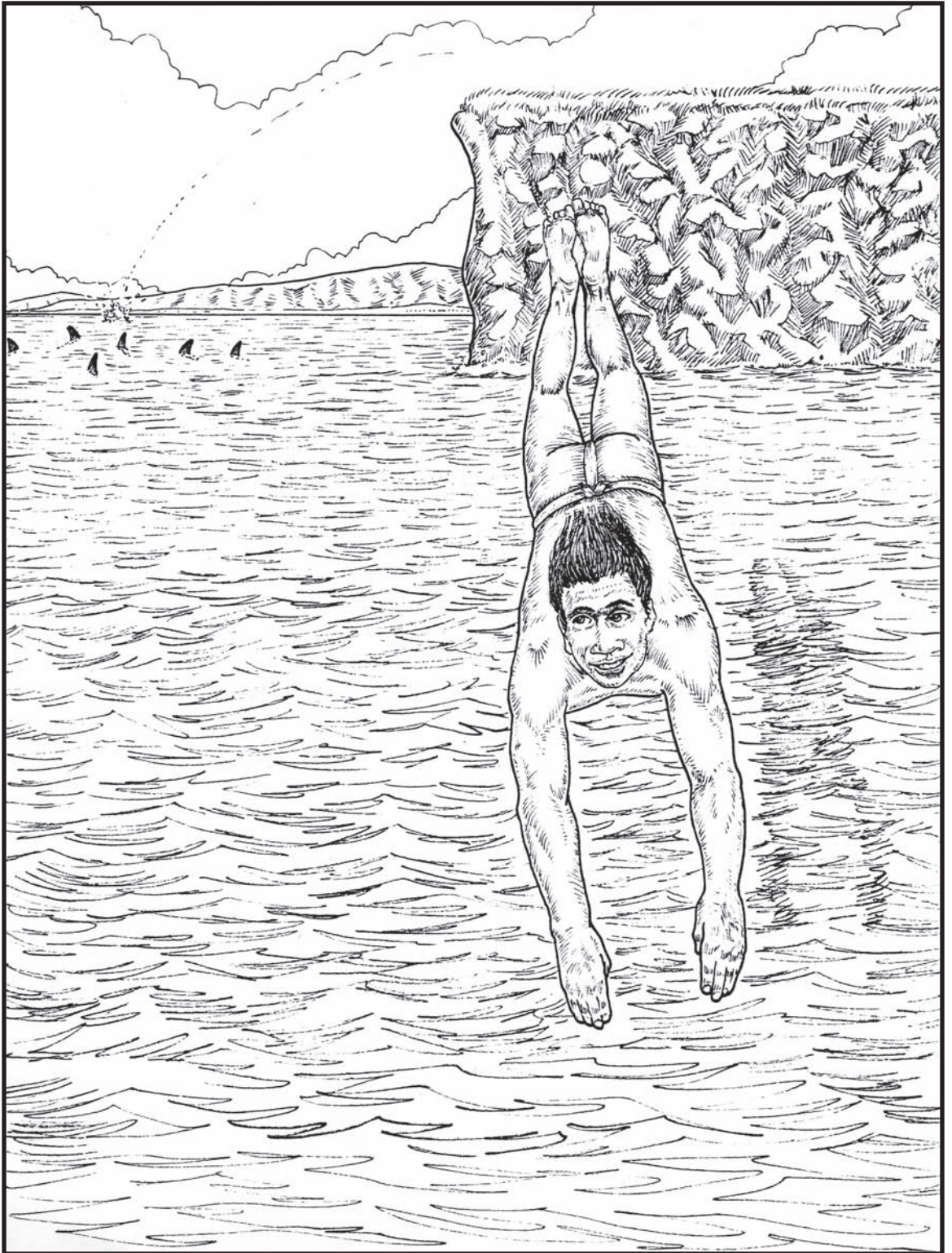
Ua kāhea akula ‘o Punia me ka leo pāhenehene iā Kai‘ale‘ale, “E Kai‘ale‘ale ē. Lu‘u aku nei nō au me ka ‘eleu nui a loa‘a nō ka‘u mau ula mai ka lua ula a māua me ku‘u makuahine, a ea koke a‘e nei nō au i luna ma mua o ka hō‘ea ‘ana a‘e o Kai‘ale‘ale. A pakele nō au. A na ka manō ‘ōpū nui nō au i a‘oa‘o mai pēlā e hana ai.”

I ka lohe ‘ana nō o Kai‘ale‘ale i kēia mau ‘ōlelo a Punia, ‘o kona kauoha a‘ela nō ia i nā manō ona e moe like lākou. A laila, nānā a‘ela ‘o ia i kona pū‘ulu manō a i ka ‘ike ‘ana nō ona i ka manō ‘ōpū nui, ‘o kona ‘ōlelo akula nō ia i ia manō. “ ‘Eā, eia kā nāu i a‘oa‘o aku nei iā Punia i ka mea e hana ai. E pono ‘oe e make.” A ‘o ka pepehi ‘ia akula nō o ia manō e Kai‘ale‘ale ke alī‘i o nā manō.

A i ka ‘ike ‘ana mai o Punia i ka make o ia manō, a laila, kāhea maila nō ‘o ia me ka leo pāhenehene iā Kai‘ale‘ale, “Ā-hā-hā! Loa‘a hou nō ia moepu‘u o ku‘u makuakāne āu, e Kai‘ale‘ale, i pepehi ai. Eia nō au ke ho‘i nei, e Kai‘ale‘ale, me nā ula o ka lua ula a ku‘u makuahine nō i kuhikuhi mai ai. A ‘o ka ‘uala a‘e nō o ka waena a māua me ku‘u makuakāne i kanu ai, a ola nō ko māua lā pōloli me Hina, ku‘u makuahine.” Me kēia mau ‘ōlelo, ua huliho‘i aku ‘o Punia no ko lāua home ma uka. A i ka ‘ike ‘ana mai o ka makuahine i ka ho‘i ola aku o kāna keiki, ua lilo loa ia i mea hau‘oli nona. A ‘o kona ho‘omākaukau maila nō ia i ke ahi e pūlehu ai i nā ula a lāua. A i ka mo‘a ‘ana nō ho‘i, ua ‘ai ihola lāua e like nō ho‘i me nā mea i hō‘ike mua ‘ia aku nei.

Noho hou ihola nō ‘o Punia a ‘ono hou nō i ka ula o ka lua ula a kona makuakāne, a e like nō ho‘i me kāna hana mau, ‘o ke noi **ho‘ouluhua** mau i kona makuahine, pēlā nō ho‘i ‘o ia i hana hou ai. ‘A‘ole na‘e ho‘i i ‘au‘a loa mai kona makuahine iā ia, a ‘o ke kauoha wale mai nō iā Punia e maka‘ala loa o make auane‘i iā Kai‘ale‘ale, ka manō nāna i pepehi kona makuakāne.

I ka hō‘ea ‘ana nō o Punia i ka lae kahakai, ua nānā ihola nō ‘o Punia i lalo o ka lua ula a lāua me kona makuakāne. A ‘ike ihola nō i ka moe a‘e o ua Kai‘ale‘ale

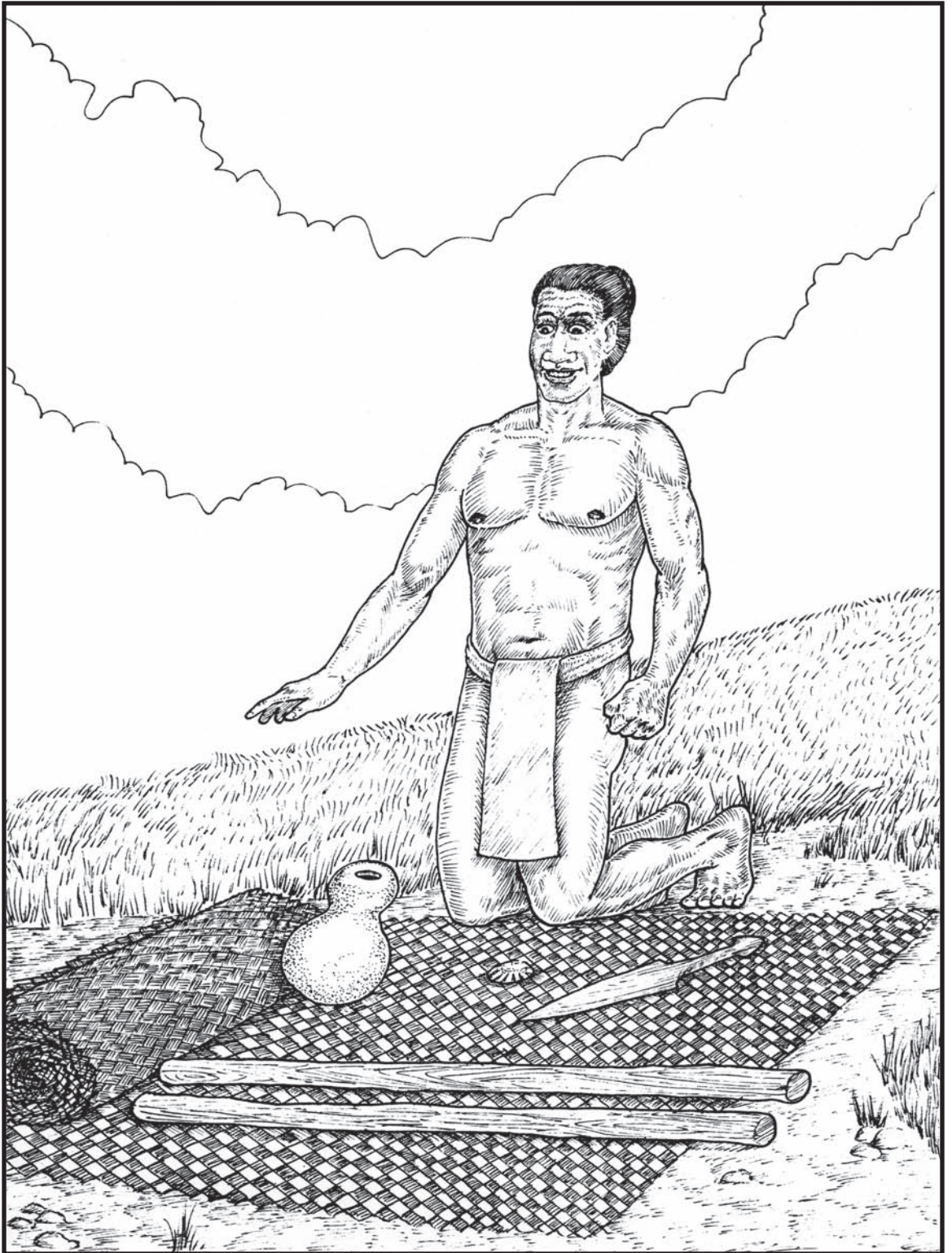
nei me kona pū'ulu manō i koe iho, hana hou ihola nō kēia e like nō ho'i me nā hana mua i hō'ike 'ia a'e nei. A i ka loa'a 'ana nō o kā ia nei mau ula, a laila, kuhi-kuhi nō kēia, na ka manō hi'u momona i a'oa'o mai iā ia e hana pēlā, a 'o ka hope o nā hana a Punia, ua pepehi 'ia nā pū'ulu manō ukali o ua Kai'ale'ale nei, a hiki i ka pau loa 'ana, a koe ho'okahi ihola ua manō Kai'ale'ale nei. A no'ono'o ihola 'o Punia i kāna mea e hana ai, a i kū ai ho'i kāna mākaia ma luna o Kai'ale'ale. A 'o ke alahēle wale nō paha āna e hana ai, aia nō a loa'a iā ia ka mea e hana aku ai i ua manō nei. A e 'ike ana paha kāua i nā mea a ua Punia nei i hana ai. A ma ia mea e 'ike ai kāua, e ka mea heluhelu, i ke kū 'i'o a kū 'ole paha o ka mākaia a Punia ma luna o Kai'ale'ale.

Ua 'ōlelo akula 'o Punia i kona makuahine, e **nala** i moena makali'i loa, a e pālūa ho'i ka maka o ka moena. A ua 'ae maila nō ka makuahine i kēia kauoha a kāna keiki iā ia. I ia manawa pū nō ho'i 'o Punia i kālai ai i mau lā'au 'elua, he iwilei ka lō'ihī, a ho'omākaukau pū ihola nō ho'i i ka nānahu, ka pulupulu, pa'akai, i loko o ka ipu lī'ili'i a ho'omākaukau pū ihola nō ho'i i ō nona e pono ai. A ua lawe pū a'ela nō ho'i i iwi 'opihi e wa'u ai, a he pāhoa ho'i, 'o ia nō ho'i ka pahi 'oki o ia manawa.

I ka mākaukau 'ana o kēia mau mea a pau, ua ho'ō ihola 'o ia i ua mau mea nei a pau i loko o ke 'eke moena, a laila, 'ōlelo akula 'o ia iā Hina, kona makuahine, "E ku'u makuahine aloha, eia au e hele ana no kekahi huaka'i lō'ihī. A e hala ana paha ia'u nā anahulu 'elua ma kēia huaka'i a'u. A 'o ka'u wale nō iā 'oe e ku'u makuahine, mai pīhoihoi 'oe e ku'u makua-hine no ko'u nalowale lō'ihī. E noho nō 'oe ma ke 'ano maika'i. A 'o ka'u nō e noi 'ē aku nei iā 'oe, mai nīnau mai 'oe i kahi a'u e hele nei ma kēia huaka'i hele lō'ihī a'u. E noho nō 'oe me ka ho'omana'o mau nō i ko kāua mau 'aumākua mai nā kūpuna mai."

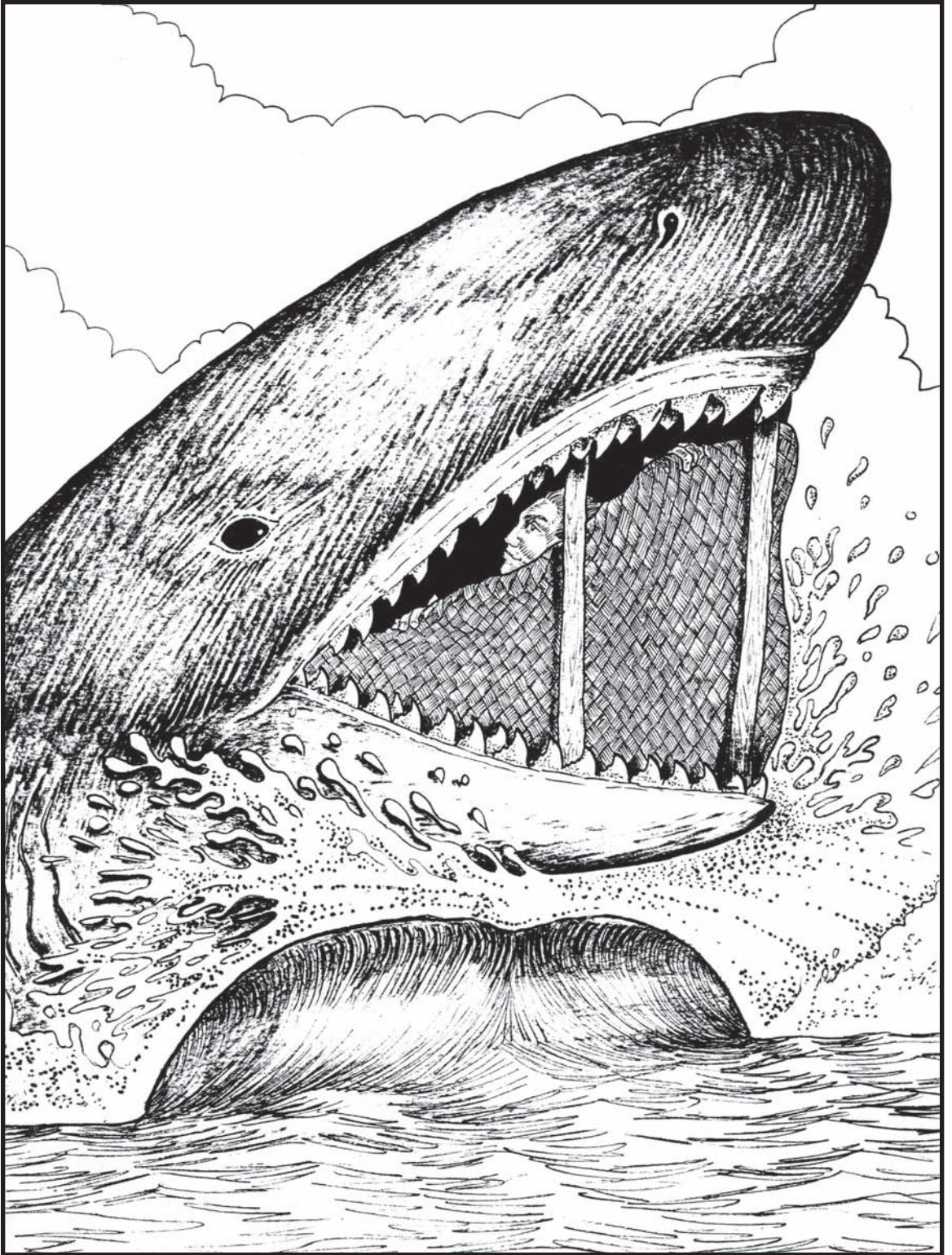
Me kēia mau 'ōlelo a ua Punia nei, ua lele akula 'o ia a honi i ka makuahine, a huli a'ela, hāpai i ke 'eke lauhala āna, a pa'a pū a'ela i nā lā'au 'elua āna i kālai maika'i ai, a 'o kona kaha akula nō ia a iho no ka pali kahakai, kahi ho'i o ka lua ula a lāua me kona makuakāne. A i kona hō'ea 'ana nō i ia wahi, ua nānā ihola kēia i lalo o ka lua ula, a 'ike ihola nō i ka moe a'e o Kai'ale'ale. A i ia wā kēia i kāhea a'e ai me ka leo nui, a i kumu nō ho'i no Kai'ale'ale e lohe mai ai i kā ia nei 'ōlelo 'ana.

"Eia nō paha 'o Manō Nui Kai'ale'ale ke moe mai nei. A inā nō wau e lu'u aku ana, e make ana nō au iā Kai'ale'ale. E make ana wau iā ia ke ale 'oko'a 'ia au e ia i loko o kona 'ōpū. Akā ho'i, inā 'o ia e nahu 'ē ana ia'u a moku au iā ia, a laila, 'ike 'ia nō ka lana o ku'u koko i luna nei. A laila, loa'a nō ke kuleana o ku'u makuahine, 'o Hina, e ho'ōla hou ai ia'u a ola hou nō au ma ka mana o ku'u koko e ho'ohana

aku ai 'o Hina i kona mana lapa'au. Akā i ale 'oko'a 'o Kai'ale'ale ia'u i loko o kona 'ōpū, a laila kā ho'i, make 'i'o au iā Kai'ale'ale." I ka lohe 'ana o Kai'ale'ale i kēia mau 'ōlelo a Punia, ua ho'oholo koke ihola nō 'o ia i loko iho ona, e ale 'oko'a 'ia ana 'o Punia e ia.

I ka pau 'ana nō o kēlā mau 'ōlelo a Punia, ua ho'omākaukau ihola nō kona lu'u aku. A ma mua nō ho'i o kona lu'u 'ana aku, ua kāhea hou a'ela nō 'o ia me ka leo nui, "A lu'u au ē, a lu'u lā. A inā nō e ale 'oko'a 'ia ana au e Kai'ale'ale, a laila, e make ana au. 'A'ole o'u mea e pakele ai. A inā ho'i 'o ia e nahu ana ia'u, a laila, e ola ana au iā Hina, ku'u makuahine, ma ku'u koko e kahe ana."

MOKUNA VI

Me kēia mau ‘ōlelo, ua **lēhei** ‘i’o akula ‘o Punia me ka pa‘a nō i ke ‘eke moena a me nā lā‘au āna ‘elua. I ka wā nō i lu‘u aku ai ‘o ia, aia ho‘i, e hāmama mai ana ka waha o Kai‘ale‘ale a ‘o ke ale ‘oko‘a ‘ia akula nō ia o Punia i loko o ka ‘ōpū o ua manō nei. A i ke **poholo** ‘ana o Punia i loko o ka waha o ua manō nei, ua ho‘omaka ihola ka waha o ua manō nei e **‘ūpo‘i**. A i ia wā i ko‘o a‘e ai ‘o Punia i kēlā mau lā‘au āna i kālai ai, a i hō‘ike mua ‘ia a‘e nei hoi i ka mea heluhelu, a ua pa‘a a‘ela ka waha o ua manō nui nei. A i ia manawa pū nō ho‘i ‘o Punia i pani mai ai i ka moena i ka waha o ua manō nei a pa‘a akula ke kai i waho. A i ia manawa nō ‘o Punia i ho‘okuene pono iho ai i kona noho ‘ana i loko o ka ‘ōpū o ka manō nui Kai‘ale‘ale, a ho‘omaka ihola ‘o ia e hi‘a ahi nāna i loko o ka ‘ōpū o ka manō, ‘oiai, ua lawe mai nō ‘o ia i nā mea e loa‘a ai kāna ahi.

A i ka ‘ā ‘ana o kāna ahi, ua ho‘omaka maila kēia e **‘ōhiki** i ka ‘i’o o ua manō nei me ka iwi ‘opihī, a ‘oki pū a‘ela nō ho‘i me ka pāhoa. A pūlehu akula kēia i ka ‘i’o o ua manō nei, a i ka mo‘a ‘ana, a laila, pā‘ina ihola nō kēia me ka ‘ai nō āna i ho‘omākaukau mua ai i uka o ka ‘āina. Ua lilo kēia mau hana a Punia i loko o ka manō i mea ho‘owela i ka ‘ōpū o ua manō nei, a ua holo pupule akula ‘o Kai‘ale‘ale i ka moana laulā. A i kona hālāwai ‘ana aku me nā manō ‘ē a‘e, ua nīnau maila lākou iā ia, “E Kai‘ale‘ale ē, he aha ho‘i kēia holo pupule ou? A me he ala kā ho‘i, eia ‘oe ke **uhai** ‘ia mai nei e kekahi pū‘ali ‘enemi ma hope.”

“Auē, he ‘ī mai auane‘i kā ‘oukou a he pono kēia o‘u e hele nei. Eia au lā, ua hele a wela hahana ‘o loko. Eia lā i loko o‘u ke keiki kolohe a Hina me Leimakani, a ua hele au lā a māewaewa e noho aku lā i ka nui maoli o ka wela. E **ho‘onā** wale a‘e ana nō au i ‘ō a i ‘ō. ‘Auhea lā ko‘u wahi e loa‘a ai ka maha?”

Me kēia mau ‘ōlelo nō, ua holo pupule akula ‘o Kai‘ale‘ale i nā wahi lehu-lehu. A ua ‘ōlelo ‘ia ua hō‘ea loa ua Kai‘ale‘ale nei i Nā Kūkulu O Kahiki. A no ka loa‘a ‘ole nō o ka maha iā ia, ua huli hou maila ‘o ia i nā kai o Hawai‘i nei. A ua hala ke anahulu o ka noho ‘ana o Punia i loko o ka ‘ōpū o Kai‘ale‘ale. A ‘o ka pilikia wale nō i loa‘a iā Punia, ua pau kona lauoho i ka helele‘i, a ua ‘ōlelo ‘ia ma kēia mo‘olelo, ‘o Punia ka makamua loa o ka ‘ōhule ma Hawai‘i nei. A ‘o Punia nō ho‘i ka Iona o Hawai‘i nei. A ‘o ka like ‘ole wale nō ma ka Iona o Hawai‘i nei, he ho‘okahi ho‘i anahulu o Punia i loko o ka ‘ōpū o ka manō (i‘a nui) a ‘o kā Iona ho‘i o ka Paipala, he ‘ekolu wale nō lā a ‘ekolu pō i loko o ka ‘ōpū o ka i‘a nui.

I ka hō‘ea hou ‘ana o lāua i nā kapakai o Hawai‘i, ua lohe akula ‘o Punia i ka **nakulu** o ka **nalu** o uka, a ua mana‘o ihola nō ‘o Punia, ua kokoke lāua i ka ‘āina. I

ia manawa, ua kama'ilio leo nui a'ela 'o ia, a i lohe mai nō ho'i 'o Kai'ale'ale, "Inā e ha'alele 'o Kai'ale'ale ia'u ma kuanalu nei, a laila, ola au a pau ho'i ko'u haumia o ka noho 'ana i loko o kona 'ōpū. Akā ho'i, inā 'o ia e lawe loa ia'u i uka o kahakai, a laila kā ho'i, make au i ko uka po'e." I ka lohe 'ana nō o Kai'ale'ale i kēia mau 'ōlelo a Punia, a laila, ho'oholo koke ihola nō 'o ia i kona mana'o e lawe loa iā Punia i uka o kahakai.

'O kahi a Kai'ale'ale e mana'o nei e ho'opae iā Punia i uka o kahaone, aia nō ia wahi ma Kona, a i kapa 'ia paha ma ka inoa 'o "Hi'iakanoholae". A 'o ka po'e kama'āina nō paha o nā Kona ka po'e i 'ike i ia wahi. 'A'ole na'e ma ia wahi pono'i, akā he wahi paha e kokoke ana i ia wahi. No ka nui maoli nō ho'i o ka 'eha o Kai'ale'ale, a ua 'ane nāwaliwali maoli nō 'o ia, no laila, 'a'ole 'o ia i ho'omaopopo pono i kona wahi e pae aku ai. Ua mana'o maoli nō o Kai'ale'ale e make 'i'o ana nō 'o Punia i ka pae o uka mai, a inā nō ho'i 'o ia e make pū me Punia, a laila, ua hiki nō.

I ke kokoke loa 'ana a ua manō Kai'ale'ale nei e pae i uka, ua ho'omaopopo nō 'o Punia i ke kū a'e o ka 'ōpū o ua manō nei i ka pōhaku o kahi pāpa'u. A i ko Punia ho'omaopopo loa 'ana ua **ili** ua manō nei i kahi pāpa'u, ua **liuliu** a'ela kēia no ka ho'omākaukau 'ana e puka aku mai ka 'ōpū aku o Kai'ale'ale, a i ia wā na'e i lohe ai kēia i ka **hauwala'au** o kānaka, a lohe akula kēia i ke kāhea 'ana o kahi po'e me ka leo nui. "Auē ka manō pae ē! Auē ka manō pae ē!! E ki'i kākou e pepehi ē. A e 'oki'oki iā ia me ka pāhoa ē."

I ka lohe 'ana o Punia i ka hauwala'au o kānaka, a laila, ho'oholo ihola 'o ia i loko ona, e noho mālie nō 'o ia i loko o ka 'ōpū o Kai'ale'ale. A e kali ho'i i ka manawa a kēlā po'e kānaka e hana iho ai ma luna o ke kino o Manō Nui Kai'ale'ale. 'A'ole nō i lō'ihī loa kona kali 'ana, ua kokoke loa ihola ka leo wala'au o kānaka ma kahi paha o ke kino o Kai'ale'ale e waiho ana. Ua lohe pū a'ela nō 'o ia i ke pahūpahū o nā lā'au e hili 'ia ana i luna o ke kino o ua manō nei. A i ia wā nō 'o Punia i kama'ilio a'e ai iā Kai'ale'ale, a ma mua ho'i o ka lele loa 'ana o ke ola o ua manō nei. "E Kai'ale'ale ē, ua kō ku'u mana'o ma luna ou a me kou pū'ulu manō. A ua kū ho'i ka mākaia a ke keiki a Leimakani me Hina ma luna ou, e Kai'ale'ale. A e like ho'i me kou 'ai 'ana i ke kino o ku'u makuakāne, pēlā auane'i ho'i e 'ai 'ia ai kou kino e nā kānaka o kēia wahi, a e pakele ana nō au a hui hou nō me ku'u makuahine aloha."

I ka pau 'ana nō o kēlā mau 'ōlelo a Punia, ua **kūpaka** ikaika a'ela ua manō Kai'ale'ale nei me ka mana'o e ho'opō'ino pū iā Punia i loko o kona 'ōpū. A 'o ka wā na'e ia o nā kānaka i ho'oikaika loa mai ai i ka pepehi 'ana i ua manō nui,

‘oiai, ua mana‘o ihola lākou e kūpaka ana ua manō nei a hā‘ule hou aku i kahi honu, a laila, ‘o kona pakele nō ia. He manawa pōkole wale nō e kūpaka ana ‘o ua Kai‘ale‘ale nei, a laila, lele loa a‘ela kona aho, a make loa ihola ua manō hana‘ino nei nāna ho‘i i ho‘opō‘ino ke ola o Leimakani, ka makuakāne aloha o Punia.

I nā kānaka e pepehi ana iā Kai‘ale‘ale i ho‘omaopopo ai ua make ua mano pae **‘ōlulo** nei, ho‘omaka ihola lākou e ‘oki‘oki i kona kino me ka pahi pāhoa a me ke ko‘i pāhoa. E kama‘ilio pū ana nō ho‘i ua po‘e kānaka nei no ko lākou laki i kēia manō pae. Ua nui loa ko lākou hau‘oli no ka loa‘a o ka i‘a luhi ‘ole. A i loko o ko lākou hauwala‘au me ka ‘oli‘oli, i ia manawa ‘o Punia i kāhea a‘e ai mai loko a‘e o ka ‘ōpū o ua manō nei, “E akahēle ho‘i paha ke ‘oki ‘ana o moku iho ke kanaka o loko.”

‘O ka hapanui o kānaka, ‘a‘ole lākou i lohe, ‘oiai, ua nui loa ko lākou hauwala‘au ‘ana. Akā, ‘o kekahi kanaka e kokoke loa ana ma ka ‘ōpū o ua manō nei, ua ‘ano lohe akula ‘o ia i kēia leo mai loko mai o ka manō. Ua ‘ōlelo akula ‘o ia i kona po‘e hoa, “ ‘Eā! ‘Auhea mai ‘oukou! He leo kanaka ka‘u i lohe akula mai loko mai o ka manō!”

MOKUNA VII

Ua ho'omaka maila nā po'e 'ē a'e e 'aka'aka pāhenehene i ua wahi kanaka nei, a e kama'ilio mai ana kekahi, " 'Auhea 'oe, 'a'ole nō paha i pau loa kou wahi **kānoenoe** 'apu 'awa o ka pō nei? E ho'i nō 'oe, a na mākou nō ho'i e 'oki'oki aku ka manō a kākou. O ho'i a māmā 'awa no kākou, a ho'i aku nō ho'i mākou me nā poke 'i'o manō, lāwalu nō a loa'a ka pūpū o nā 'apu 'awa o kākou." Me ia mau 'ōlelo, ua **hehē** a'ela ka 'aka a ua po'e nei, a i waena nō na'e o kā lākou 'aka'aka 'ana, ua lohe maopopo 'i'o akula lākou i ka leo kanaka mai loko mai o ke kino o ka manō. " 'Eā, e akahēle ho'i ke 'oki 'ana, o moku ho'i ke kanaka o loko."

Ua oki pū ihola ka 'aka'aka 'ana o ua po'e nei, a ua **hekau** maila ka maka'u weliweli ma luna o lākou a pau, a i ia wā i kāhea a'e ai kekahi wahi kanaka me ka leo nui, "Auē! Lapu ke kino o ka manō ē! Lapu ke kino o ka manō ē!" A me ia 'ōlelo ua ho'olei akula ua wahi kanaka nei i kāna mau mea 'oki'oki manō, a holo akula me ka māmā, a e kāhea ana ho'i me ka leo nui, e like me nā 'ōlelo a'ela ma luna. Na kēia wahi kanaka ho'i i holo, 'o ka pau akula nō ia o nā mea a pau i ka holo me ke kāhea pū 'ana e like me kā kēlā wahi kanaka e holo kāhea ala. A 'o ka po'e e hele mai ana e 'oki'oki manō, ua 'ano **kūnānā** ihola lākou no ka hele loa 'ana i kahi o ke kino manō e waiho mai ana.

Ua ho'omaopopo ihola nō 'o Punia ua pau kēlā po'e kākou i ka holo, a ua maka'u paha lākou. No laila, ua liuliu a'ela kēia no ka wehe 'ana i ka moena e pani ana i ka waha o ua manō Kai'ale'ale nei. Iā ia nei nō na'e e mana'o ana e hana pēlā, ua lohe hou akula kēia i ka leo **hauwawā** o kekahi po'e. A laila, mana'o ihola kēia e noho mālie, a e 'ike ho'i, he aha lā ka hana hou a kēia po'e e hana mai ai. Ua hō'ea 'i'o maila nō kēia po'e hou a ho'opuni a'ela i ke kino o ua manō nei. A lohe akula nō 'o Punia i ka leo kama'ilio o ua po'e nei, 'a'ole na'e kēia 'o ka po'e i lohe pono ai i ka leo o Punia i kama'ilio a'e ai mai loko a'e o ka manō.

No ka lohe 'ole paha o ua po'e nei i ka leo kama'ilio, ua ho'omaka ihola lākou e 'oki i ke kino o ua manō pae nei. A ua noho mālie loa ihola nō 'o Punia no kekahi manawa. A ua maopopo nō iā Punia, inā nō 'o ia e kama'ilio hou ana, a laila, e pau hou ana nō kēia po'e i ka holo e like nō ho'i me ka po'e mua i holo ai. A no ke 'ano **piha 'eu** kolohe nō paha o kēia wahi keiki, a no kona mana'o nō paha o hana 'ia mai paha auane'i kēia i nā hana e ho'opō'ino 'ia ai kona ola, no laila, ua mana'o ihola kēia e kāhea hou. Iā Punia nō ka ho'omaopopo i ka wā kūpono e kāhea a'e ai, ua kama'ilio a'ela kēia, " 'Eā, 'oki ana nō ho'i paha, a no'ono'o ana nō ho'i i kanaka o loko nei. 'A'ole ho'i ke 'oki na'aupō iho, a moku ho'i i nā mea 'oki a 'oukou."

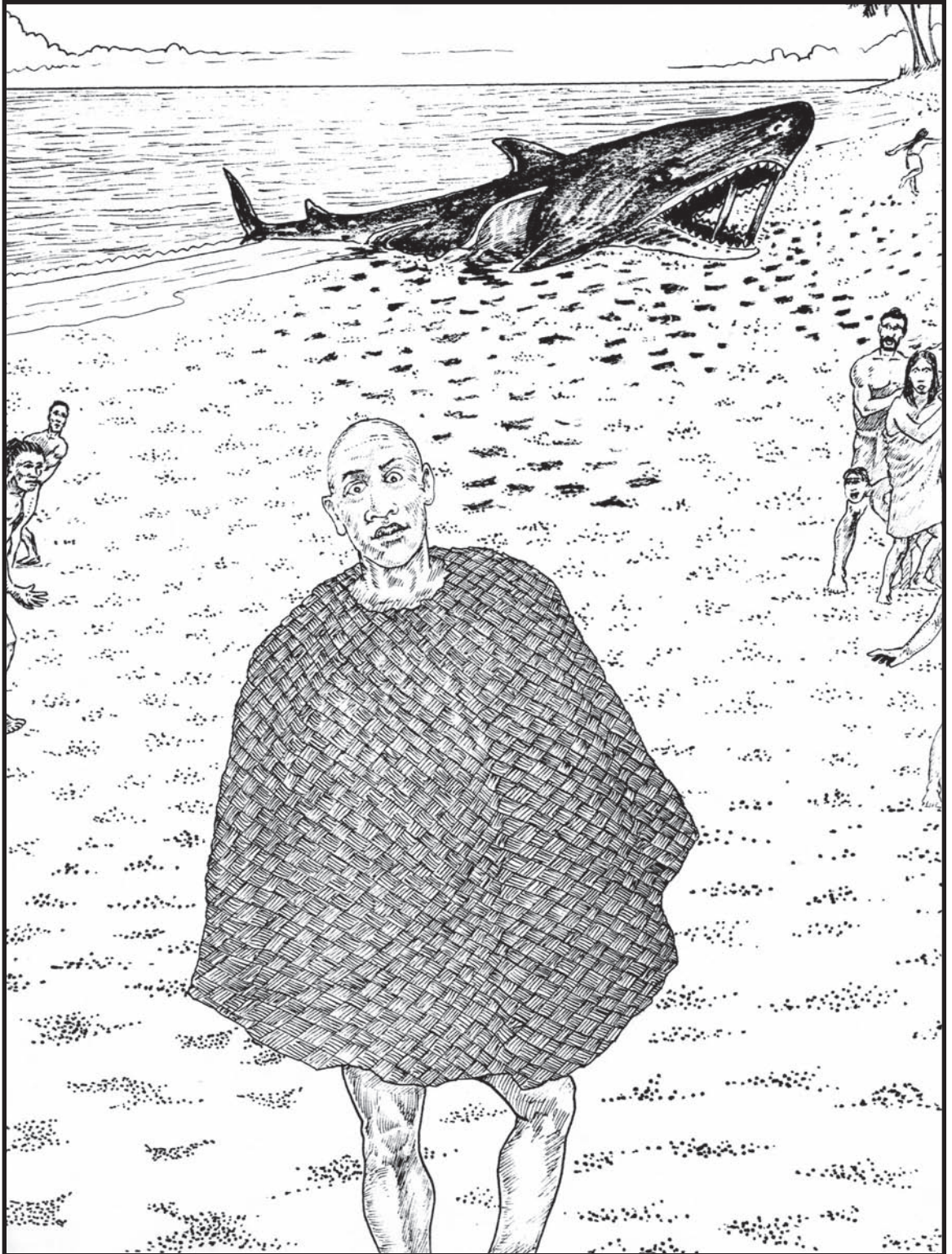
I ka lohe ‘ana nō o ua po‘e hou nei i kēia leo kāhea mai loko a‘e o ka manō, ‘o ko lākou pau ihola nō ia i ka holo me ka ho‘omaopopo ‘ole a‘e, a ua piha loa lākou i ka maka‘u. A ‘o wai nō ho‘i ia mea maka‘u ‘ole i ka lohe pono a‘e nō i ka leo kama‘ilio mai loko a‘e o ke kino o ka manō a lākou e ‘oki‘oki ana?

Ma muli o ka pau ‘ana o kēia po‘e hou i ka holo, ua maka‘u loa nā kānaka i ka hele hou ‘ana e ‘oki‘oki i ke kino o ka manō pae. Ua ‘ākoakoa a‘ela na‘e lākou ma ka lae kahakai a nānā i ka waiho aku o ke kino manō. Ua ‘auhe‘e akula ka ‘ono manō maiā lākou aku, a ua noho maila lākou a nānā wale nō. ‘O ka po‘e ho‘i i holo mua ai, ua ho‘okaulana akula i nā mea pili i ke kama‘ilio a‘e o ke kino o ka manō. Na ia lono i hō‘ike ‘ia aku, i lawe hou mai i ka lehulehu o nā kānaka e māka‘ika‘i i ke kino o ka manō pae ‘ōlulo.

Ua no‘ono‘o ihola ‘o Punia i kāna mea e hana ai. A ua mana‘o ihola nō ‘o ia inā ‘o ia e puka aku, a ho‘omaopopo ‘i‘o paha kēia po‘e, he kanaka maoli ‘o ia, a laila, ‘a‘ole paha e nele ko lākou huhū iā ia no kāna mau ho‘omāka‘uka‘u iā lākou. A laila, huli paha lākou a hana‘ino iā ia a pō‘ino ho‘i ‘o ia ma mua o kona ‘ike ‘ana aku i kona makuahine aloha. Iā ia e nalu ana i kāna mea e hana aku ai, ua hamo a‘ela ‘o ia i kona po‘o a ho‘omana‘o a‘ela ‘o Punia, ‘a‘ole ona lauoho. A he mea ho‘i ia i ‘ike mua ‘ole ‘ia ma Hawai‘i nei. No laila, ua ho‘oholo ihola ‘o ia i kāna mea e hana ai. E puka ‘o ia me kēlā ‘ano ‘ē nō, a i lilo ai ia i mea e maka‘u loa ai nā kānaka, a pau loa lākou i ka maka‘u. A ka‘awale loa kona alahahele e hele ai a nalowale aku mai kānaka aku o ia wahi.

Wehe mālie maila ‘o ia i ka moena e pani ana i ka waha o ka manō Kai‘ale‘ale, a nānā akula kēia i uka o ka ‘āina, a ‘ike ‘i‘o akula kēia, ua piha ‘i‘o nō ‘o uka o ka hakai i nā kānaka. A ua ho‘omaopopo akula kēia, ua kokoke nō e napo‘o aku ka lā, a inā ‘i‘o nō e ‘ano **mōlehulehu** mai, a laila, ‘o ka wā kūpono ia a ia nei e puka aku ai mai loko aku o ka ‘ōpū o ka manō Kai‘ale‘ale. Huki maila kēia i ka moena i loko, a laila, ‘oki a‘ela kēia iā waena konu o ka moena i wahi e komo a‘e ai ko ia nei po‘o. A ‘a‘ahu a‘e kēia i ka moena me he kīhei kīpuka ala, a ‘o ko ia nei po‘o wale nō ke ‘ike ‘ia mai e kānaka.

I ka mākaukau ‘ana o nā mea a pau, a ua napo‘o akula ka lā, ‘o ia nō ko ia nei wā i ‘uā kani ka **pihe** a‘e ai. A me he ala he lehulehu ka po‘e i loko o ka ‘ōpū o kēlā manō. A ua lilo kēia i mea ho‘opīhoihoi loa i ka po‘e e lohe mai ana i kēia ‘uā‘uā aku o ka leo mai kahi aku o ka manō e waiho ana. A ua ‘ōlelo a‘ela kānaka iā lākou iho, “ ‘Eā, lapu ‘i‘o nō ua manō nei. A ke lohe ‘ia akula ke kini a me ka lehu o ke akua. A ua maopopo he manō kupua ‘i‘o nō kēlā, a pakele maoli kākou i ka make i nā kinolau o kēlā manō.”

A i kānaka e hauwawā ana i waena o lākou iho, aia hoʻi, ua hoʻopūʻiwa loa ʻia lākou i ka puka ʻana mai o kēia mea ʻano ʻē mai loko mai o ua manō nei. Ua hele a hinuhinu kona poʻo, a he kapa kīpalalē kona e ʻaʻahu mai ana. A ʻo ke ʻano mōle-hulehu pū hoʻi, ua piha loa ihola nā kānaka i ka makaʻu. A i ka wā nō i hele pololei mai ai ua keiki kolohe nei a Hina me Leimakani, i kahi o kānaka e noho ana, ʻo ka wā nō ia i ʻuā aʻe ai ka poʻe ma laila, a hoʻomaka akula e holo me ke kāhea leo nui ʻana, “Auē! Lapu ka manō ē! Lapu ka manō ē!” A ʻo ka pau nui akula nō ia i ka holo me ka nānā hou ʻole aku i hope.

A no kānaka hoʻi ka holo, ʻo ko Punia hoʻomaka maila nō hoʻi ia e hahai ma hope o kānaka. A no kēia hahai ʻana mai hoʻi o Punia ma hope o ka poʻe e holo nei, ua nui loa ka makaʻu o kānaka. ʻAʻole hoʻokahi o lākou i huli mai e nānā i hope. A ua holo loa kahi poʻe a peʻe i loko o ko lākou mau hale.

MOKUNA VIII

Ua huli ho'i 'o Punia me ka mana'o e ho'i no Kohala a 'ike i ka makuahine aloha e kali maila iā ia. A ma muli o ka pō'ele'ele, ua ho'omaopopo 'ole mai kānaka o ua wahi nei iā ia nei. A iā ia nō i ka'awale iki aku ai mai kahi mai o kānaka, a e hele ana ho'i i nā Kekaha o nā Kona, ua ho'omaopopo ihola kēia i nā lono i lohe mau 'ia no ia wahi, 'o ia ho'i, he po'e akua lawai'a 'upena ko ia mau Kaha Wai 'Ole. A ua mana'o ihola nō kēia e ho'opō'ino 'ia ana paha 'o ia e nā akua. A no'ono'o ihola kēia i kā ia nei mea e hana ai. 'Oiai, aia 'o ia i waena o nā make 'elua, inā kēia e noho iho i kahi o kānaka, a maopopo iā lākou kā ia nei hana **apuhi** a pau ai lākou i ka maka'u, a laila, e huhū ana kēlā po'e iā ia. A 'o ko nei ho'ā'o 'ia mai nō paha ia e ho'opō'ino. A inā ho'i kēia e ho'i ana, 'a'ole e nele kona hālāwai mai me nā po'e akua lawai'a 'upena o ia mau kaha. Ma hope na'e o ko ia nei no'ono'o pono 'ana, ua ho'oholo ihola nō kēia e ho'i nō a e hana nō ho'i kēia i nā hana ma'alea e ho'opūhili 'ia ai ua po'e akua nei.

I ko ia nei hō'ea loa 'ana aku i waena o Kekaha, ua lohe akula nō kēia i ka wala'au mai o kini o ke akua, a o ka lehu o ke akua. A e nakinaki pōhaku 'alihi 'upena ana ua po'e akua nei. A e hauwala'au nui ana ho'i i ka maopopo 'ole iā lākou nā ku'una i'a o ua kaha nei. Ua maopopo loa iā Punia, e hālāwai ana 'o ia me kēia po'e akua, a ua pakele ho'i 'o ia iā Kai'ale'ale, a ua kū ho'i kāna mākaia i ka mea nāna i ho'opō'ino ke ola o kona makuakāne aloha. A e hālāwai anei ho'i 'o ia me kēia po'e akua lawai'a, a pilikia ho'i 'o ia iā lākou?

Iā ia na'e e no'ono'o ana i kāna mea e hana ai, ua lohe maopopo loa akula kēia i ke kuhi aku a ua po'e akua nei i ka mea nāna e **hō'au** ka 'upena a lākou. A ma muli nō paha o ko ia nei 'ano 'eleu mau nō, ua no'ono'o koke ihola nō 'o ia i kāna mea e hana ai, a e puni mai ai ke kini a me ka lehu o ke akua.

I ia manawa, pe'a a'ela ko ia nei lima ma hope o kona kua, a e like nō ho'i me ka hana a ka po'e kanikau, e uē pa'iauma ana i kā lākou mau mea aloha i hala ma kēlā 'ao'ao o ka make, pēlā nō ua keiki 'eu'eu nei a Hina me Leimakani i hana ai. A i ia manawa pū nō ho'i i uē a'e ai me ka leo nui,

“Auē nō ho'i ku'u makuakāne o kēia kaha ē.

'Elua wale nō māua e lawai'a ai o kēia wahi lā,

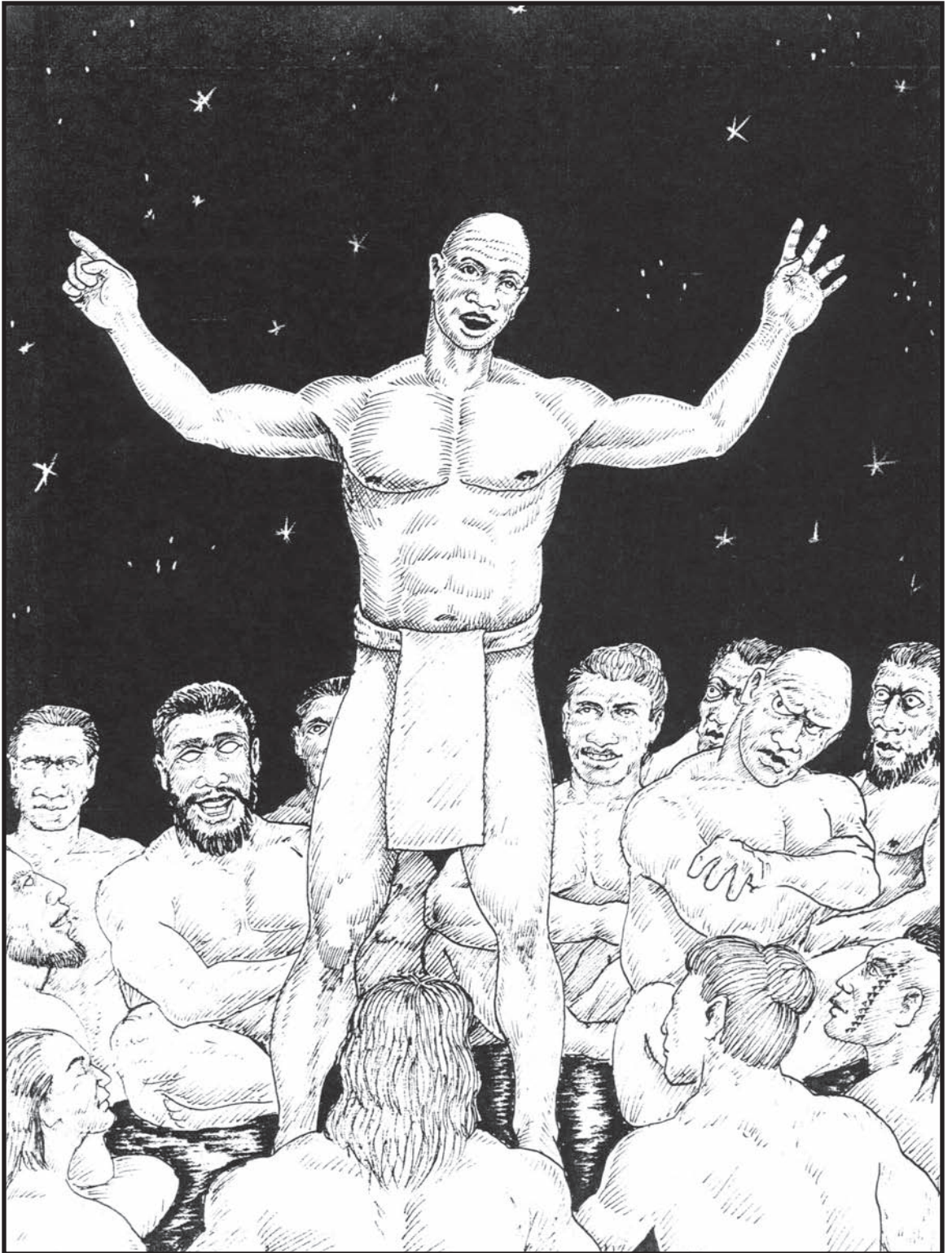
'O wau nō a me ku'u makuakāne lā,

Auē ku'u makuakāne ā.

E lawai‘a ai māua i kēia kaha lā,
 E ho‘owili aku ai māua lā i nā ‘alihi o ka ‘upena ē,
 E hei ai ke kala, ka uku, ka palani, a me ke **ananue**,
 ‘O ka i‘a kū ho‘i o ua wahi nei lā,
 Auē ku‘u makuakāne ho‘i ē.
 Ua hele wale ‘ia nō e māua kēia kaha lā,
 Pau nā ku‘una, nā lua a me nā puka i‘a.
 Ua **lehia** wale ia māua ia mau wahi lā,
 Auē ku‘u makuakāne ho‘i ē.
 Hele ‘oe i ke ala ho‘i ‘ole mai lā,
 Wehe mai ‘oe i ka pili a kāua ā,
 A noho ho‘okahi wale iho nō ho‘i au ē,
 I kama‘āina no kēia mau kaha ā,
 Aloha kahi a kāua e pili aloha ai ā,
 Aloha kēia mau makalae a kāua e ‘alo‘alo pālua ai ā,
 Auē ku‘u makuakāne ho‘i ē.”

I ka lohe ‘ana o ke kini o ke akua, ka lehu o ke akua i kēia leo uē pa‘iāuma, ua ha‘alele ihola lākou i ka ‘upena lawai‘a a lākou, a holo maila lākou no kahi o ka leo uē. A iā lākou i ‘ike mai ai i kēia kanaka ‘ōhule lauoho ‘ole, a e ‘a‘ahu aku ana i ke **kīpuka** moena, ua pe‘a nā lima i ke kua, a e helele‘i ana ho‘i nā waimaka no ke aloha makuakāne, i ia manawa, ua ‘ano aloha ka hapanui o nā akua iā Punia, a koe wale nō ke akua ‘ōhule i waena o lākou, a ‘o ia nō ka mea i ‘ōlelo aku i kona pū‘ulu, e pepehi lākou i kēia kanaka ‘ōhule e ho‘ouēuē waha nui nei i mua o lākou. Ua lohe akula nō ‘o Punia i nā ‘ōlelo ho‘opō‘ino a ke akua ‘ōhule, a ‘o ka mea ia o Punia i **ho‘okina** loa aku ai i ka uē ‘ana, a e uē helu ana nō ho‘i i kēlā uē i hō‘ike ‘ia a‘ela.

I waena o ke kini o ke akua a me ka lehu o ke akua, aia nō he noho **pāonioni** mau ‘ana ma waena o ke akua ‘ōhule a me ke akua mākole. A i ka wā i lohe ai ‘o ke akua mākole i nā ‘ōlelo kēnā a kona hoaakua ‘ōhule, ‘o kona wā nō ia i lilo ai i mea pale ma ka ‘ao‘ao o Punia. “ ‘Auhea mai ‘oukou e o‘u mau hoaakua. ‘A‘ole e pono iā kākou e ho‘olohe a hahai ma hope o ke alaka‘i a ko kākou akua lauoho ‘ole. A he hana kū ‘ole i ka maika‘i ka ho‘okau ‘ana aku i ka make ma luna o kēia mea e uē

pa'iauma mai nei no kona makuakāne. A ua hiki nō iā kākou ke ho'omaopopo iho i ke kumu o kēia mana'o **nonohuā** o ko kākou hoa. Ua **huāhuā** maoli nō 'o ia no ka lilo 'ana o ka hanohano o ke 'ano 'ōhule lauoho 'ole i kēia mea e uē nei. A ke koi mai nei 'o ia iā kākou e pepehi kā i ke kama'āina i kuluma i ke ku'una o kēia mau **kaha**. Ma ko'u mana'o, e ho'ōla kākou iā ia nei, a e koi na'e ho'i kākou iā ia e lilo i mea lawai'a pū me kākou."

I ka lohe 'ana o nā akua 'ē a'e i ka mana'o o ko lākou hoaakua, ua ho'okō lōkahi maila lākou e 'āpono ana i ia mau 'ōlelo a ke akua mākole. A ua lilo na'e ia i mea ho'owela loa i ka mana'o o ke akua 'ōhule. A ua pane maila 'o ia me ke 'ano ho'onāukiuki i kona hoa akua, "Ua pono nō kēnā mau 'ōlelo āu, 'oiai, 'o 'oe nō o kākou ko kākou mea hana pa'akai, a 'o 'oe nō ho'i ko kākou alaka'i e hō'ea ai kākou i kai 'o Pīheka, a nou nō ka inoa e hula 'ia nei e nā akua hula o kākou,

Mākole, mākole 'akahi

Hele i kai 'o Pīheka

He aha ka 'ai e 'ai ai,

He lihilihi pau i ke akua,

He akua lā, he akua,

He akua nā ali'i o Kona."

Ua lilo nō ho'i kēia mau 'ōlelo a ke akua 'ōhule i mea e ho'okō mai ai nā akua hula i kēlā mele hula e kau a'ela ma luna. A ua 'ōlelo 'ia, 'a'ole nō na kānaka i haku kēlā mau lālani hula **kūamuamu**, akā, na Kamapua'a, i ka wā āna i kūamuamu aku ai iā Pele, 'oiai, 'o Pele i kūamuamu mai ai iā Kamapua'a no kona 'ano pua'a.

Ua lilo nō ho'i kēia mau 'ōlelo a ke akua 'ōhule i mea ho'owela loa i ka mana'o o ke akua mākole, a ua hō'oi loa akula 'o ia i kāna mau 'ōlelo kōkua ma hope o Punia. A i ka wā a nā akua e ho'opa'apa'a ana i waena o lākou iho no ka pepehi a ho'ōla paha iā Punia, 'o ka wā nō ia i ho'okina loa aku ai 'o Punia ma'alea i ka uē **ha'alipo**, a i ka uē **kaukau** 'ana no ka makuakāne.

MOKUNA IX

Ua lilo 'i'o nō nā waimaka helele'i o Punia a me nā leo uē pa'iaūma, a i kōkua pū 'ia mai ho'i e nā 'ōlelo 'uao a ke akua mākole, i mua e ho'ohuli ai i ka mana'o o ke kini o ke akua, ka lehu o ke akua, a ho'oholo ihola lākou e ho'olilo iā Punia i lawai'a nui na lākou. I ka lohe 'ana o ke akua 'ōhule i kēia 'ōlelo ho'oholo a kona po'e hoaakua, a laila, ua 'ōlelo maila 'o ia i kāna mau hoaakua, " 'Auhea mai 'oukou, nani ia, ua ho'olohe akula nō 'oukou i ko kākou hoa, a ua hilina'i ho'i i ke akua hana pa'akai a kākou, a i hihia 'oukou i ka lihi o ka 'upena a kēia kanaka 'ōhule, a laila, e pakele ana nō au, 'oiai, 'a'ole o'u lauoho e hihia ai i kāna 'upena, a ka wahahe'e."

'O kēia mau 'ōlelo na'e a ua akua 'ōhule nei, 'a'ole he ho'omaopopo 'ia aku, 'oiai, ua pa'a ko lākou mana'o e ho'olilo iā Punia i alaka'i ku'u 'upena na lākou. A e 'ike aku nō na'e kāua i nā mea e pili ana i nā ku'una i'a a ke keiki a Leimakani me Hina, kāna wahine.

I ka maopopo 'ana iā Punia ua palekana 'o ia mai ka make mai, ua ho'opau a'ela 'o ia i kona uē pa'iaūma 'ana. Ua ho'omaka ihola kona kama'ilio 'ana me nā akua. Ua nīnau maila ke akua mākole iā ia, "Ua maopopo 'i'o nō iā 'oe nā ku'una i'a o kēia mau wahi?"

" 'Ae, ua maopopo nō ia'u, 'oiai, ke kaha kēia na māua i noho me ko'u lūau'i makuakāne i hala aku i ka make."

"He aha nā 'ano i'a nui o kēia mau ku'una a 'olua e lawai'a ai?" wahi hou a ke akua mākole i nīnau aku ai.

"He nui nō nā 'ano i'a o kēia mau ku'una. 'O ka palani ua i'a, 'o ke ananue ua i'a, 'o ka uhu ua i'a, 'o ke kala ua i'a, 'o ka uouoa ua i'a, a 'o ka weke'ula ua i'a. Eia na'e, he 'ano kapu nō ka lawai'a 'ana o kēia mau ku'una i'a."

"He aha ho'i ka mea e kapu ai ke ku'una o kēia mau wahi?" wahi a ke akua mākole i nīnau mai ai.

"He akahēle loa ke ku'u 'ana o ka 'upena, a he akahēle loa a mālie loa nō ho'i ka lu'u 'ana i ka i'a. 'A'ole e wala'au, 'a'ole nō ho'i e ho'i koke i uka a hiki i ka wā e lawe pū ai i ka 'upena i uka o ka 'āina. A 'o ke kumu, 'o ia nō ke 'ano pili loa o kahi ku'una i kahi ku'una, a i mea e pū'iwa 'ole ai ka i'a o ke ku'una hou aku. A 'o ia ka mea e lawelawe mālie ai ka hana a ka po'e lawai'a. 'O kekahi nō ho'i, inā e hei iho ka i'a o kēia mau ku'una, 'a'ole i kana mai ka i'a a me ka hana nui no ka 'ōwili 'ana i ka i'a i ka 'upena. A ma kahi a'u e 'ōwili ai, e maka'ala loa nō ho'i 'oe o hemo hou ka i'a mai ka 'upena aku. I kahi manawa nō a māua e ku'u ai a ulia iho nō ho'i ke

ku'u 'ana, ho'okahi nō ku'u 'ana, 'ai ka pua'a, 'ai ke kanaka, a 'ai nō ho'i ke akua i ka i'a o kēia wahi."

Ua lilo kēia mau 'ōlelo **wahawai** a Punia i mea **makahehi** loa 'ia e ka nui o ke akua, a koe wale nō ke akua 'ōhule. Ua ho'ā'o maila nō ua akua 'ōhule nei e alaka'i kū'ē i nā 'ōlelo a Punia, eia na'e, 'a'ole ho'olohe 'ia aku o ia mau 'ōlelo e nā akua 'ē a'e.

Ua hō'ike'ike maila ke akua i ka 'upena a lākou e nakinaki ana i ka 'alihi pōhaku o lalo, a ua 'ōlelo koke akula nō 'o Punia iā lākou, 'a'ole e pono kēia pōhaku o ka 'alihi o lalo. 'A'ole e pa'a ka i'a, a helu auane'i i ka i'a hemo wale. Ua kēnā akula 'o ia i ka nui o ke akua e hele e 'imi pōhaku hou no ka 'alihi pōhaku o lalo o ka 'upena, a ua kuhikuhi akula 'o ia i ke 'ano o ka pōhaku e lawe mai ai. A he manawa pokole wale nō, ua kū ke **'āhua** o ka pōhaku.

I ka 'ike 'ana o ke akua 'ōhule i kēia pu'u pōhaku, a laila, ho'omaka maila nō 'o ia e kama'ilio hou, " 'Auhea mai 'oukou e o'u mau hoaakua. E like nō ho'i me ka nui o kēia mau pōhaku, pēlā nō ka nui o ko 'oukou puni wale i kēia kanaka 'ōhule **wahahe'e."**

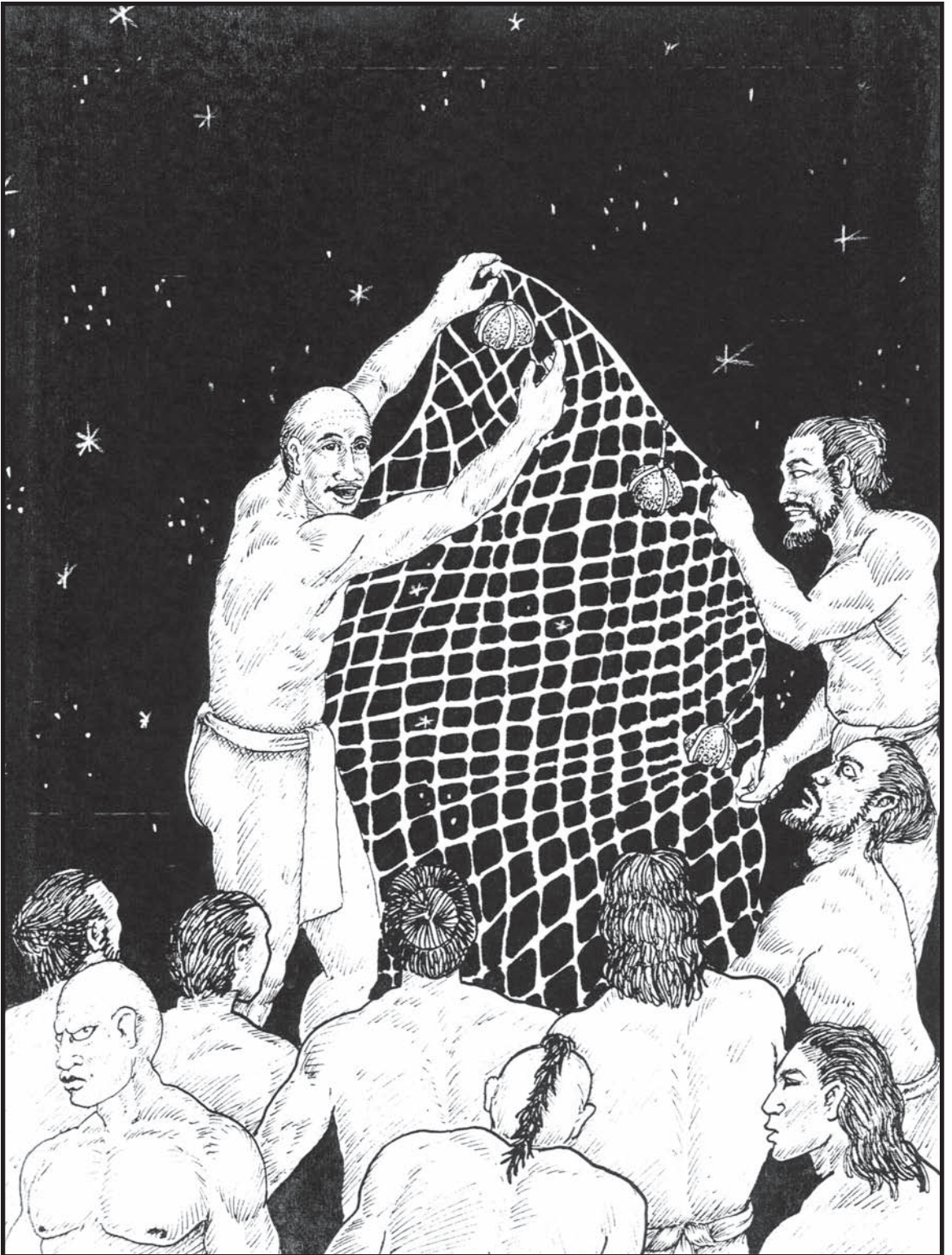
Ma muli o ko Punia ho'omaopopo iho, inā pēlā ihola kēia akua 'ōhule e ho'ā'o mau ai e ho'opūhili i kāna mau ho'olālā 'ana, a mea paha o lilo nā kama'ilio mau 'ana a kēia akua 'ōhule i mea e ho'ohuli aku ai i ka mana'o hilina'i o nā akua 'ē a'e, a 'o ka hope, 'o ka pilikia nō ia ona a holopono 'ole kāna mau ho'olālā 'ana. No laila, ua no'ono'o ihola 'o ia i mea e ho'opūhili ai i nā alaka'i a ke akua 'ōhule.

" 'Auhea mai 'oukou, e ka nui o ke akua. I nā wā a māua e lawelawe ana i kēia hana lawai'a ma kēia kaha, ua a'o ikaika mai ko'u makuakāne ia'u i kekahi mau lolina kūpono no ka lawai'a 'ana. A he mea pono nō ho'i e pono iā kākou e ho'okō aku i ia mau lolina."

"He aha ia mau lolina, e ka lawai'a nui a mākou? Inā he mau lolina kūpono ia e pono ai kā kākou 'oihana lawai'a, a laila, he mea pono nō e ho'okō 'ia, 'oi ai, 'o ka loa'a o ka i'a kā kākou mea e 'imi nei, a e 'olu'olu 'oe e hō'ike mai i ka mea pili i ia mau lolina."

Ua 'ōlelo 'ia 'o kēia mau lolina a kāua, e ka mea heluhelu ē, e 'ike iho ai, a i kama'ilio 'ia ma ke 'ano 'apuhi e Punia, ua lilo ia mau lolina i mea mālama 'ia e ka po'e lawai'a ma hope mai. A ua mālama 'ia ho'i e ka po'e lawai'a kahiko o kēia 'āina a hō'ea wale nō i kēia manawa.

"Eia ua mau lolina nei," wahi a Punia me ke 'ano **ho'okohukohu**. "I ka wā e hana ai ka 'upena a kākou, 'a'ole e pono kahi mea e wala'au, 'a'ole nō ho'i e kū a ki'i mai. 'A'ole nō ho'i e pe'a ka lima i ke kua. 'A'ole nō ho'i e ho'ohuahua ka lima.

‘A‘ole e pūliki ka lima ma ka umauma, ‘A‘ole nō ho‘i e **nema** wale mai i ka hana ‘ana a ka po‘e e hana ana i ka ‘upena. A i ka wā e ku‘u ai ka ‘upena i ke kai, ‘a‘ole e ho‘okuli i ka leo kauoha a ka lawai‘a. E **palanehe** ka lawelawe ‘ana o nā mea a pau. A he ho‘okahi nō mea ho‘olohe, ‘o ia nō ka leo kauoha o ka lawai‘a. A wahi a ko‘u makuakāne ia‘u, ‘o ka mālama ‘ia o kēia mau lolina o ka lawai‘a ‘ana, ‘o ka mea ihola nō ia e ho‘i nele ‘ole ai ka lawai‘a me ka **paoa**. A inā he makemake ko ‘oukou e loa‘a ka i‘a, a laila, e noi ana au iā ‘oukou e ho‘olohe ‘ia kēia mau lolina a‘u e hō‘ike aku nei iā ‘oukou.”

Ma ka lohe ‘ana o ka hapanui o ke akua, ua mahalo maila nō lākou, a ua ho‘opa‘a maila nō ho‘i e ho‘olohe i ua mau lolina nei a kā lākou lawai‘a i hō‘ike‘ike aku ai iā lākou. A ‘o ke akua wale nō i namunamu a‘e no kēia mau lolina lawai‘a a Punia, ‘o ia nō ke akua po‘o **nemonemo**. A ua hiki ‘ole nō na‘e ke lanakila kona mau mana‘o kū‘ē. Ma kēia mau lolina a Punia i hō‘ike aku ai i kona po‘e haku lawai‘a, ‘a‘ole ‘o ia i mana‘o, ‘o ia maoli nō ke ‘ano o ka lolina lawai‘a, akā, ua mana‘o ‘o ia ‘o ka mea wale nō paha ia e kō ai kāna mau ho‘olālā ‘ana no kona **palekana** a e kū ai ho‘i kāna mākaia ma luna o kēia po‘e akua ho‘opūnini i kona alahahele no ka ho‘i i kona makuahine.

Ua kēnā koke akula nō ‘o Punia i ka lehulehu o nā akua, e nakinaki i ka ‘alihi pōhaku o kā lākou ‘upena, a e nakinaki nō ho‘i a pa‘a pono loa. A e ‘ike pū ana nō kāua i ka mana‘o o kēia hana nakinaki a pa‘a loa ka pōhaku o lalo o ka ‘upena. He ‘oko‘a nō ho‘i kā Kaululā‘au o Lāna‘i i hana ai no ke kini akua a lehu o ke akua, a he ‘oko‘a nō ho‘i kā Punia i hana ai i nā akua ho‘opūhili o nā Kaha Wai ‘Ole o nā Kona. **A e ‘ole ‘o Punia i kēlā au kahiko o ka ‘āina, lanakila ai nā kānaka lawai‘a i kēia mau lā e ne‘e nei.** Ma kēia mokuna a‘e e ‘ike ai kāua, e ka mea heluhelu no ka hana a ke keiki ‘eu a Hina.

MOKUNA X

I ka 'ike 'ana o Punia ua pa'a ka 'alihi pōhaku o ka 'upena lawai'a a lākou, ua kēnā a'ela 'o ia i kekahi mau akua ma kēlā 'ao'ao o ka 'upena, a ua a'o ikaika hou akula nō 'o ia i ka lehulehu o nā akua, e ho'olohe loa lākou i nā 'ōlelo a'o āna e kauoha aku ai. Iā lākou e 'ike ai paha i kahi mea 'ano 'ē, 'a'ole pono e wala'au. E pono nō lākou e ho'omana'o no kekahi ku'una hou aku. Ua lilo nō kēia mau a'o 'ana a Punia i mea maika'i wale nō i ka mana'o o ka lehulehu o nā akua, a koe wale nō paha ke akua 'ōhule. Ua lilo 'o Punia i mea **ho'owahāwahā** loa 'ia e kēia akua po'o nemonemo.

Ua hō'au akula 'o Punia me kona mau hoa i ka 'upena, a i ka 'ike 'ana o Punia, 'o kahi kūpono loa ia e ku'u ai ka 'upena a lākou, ua kāhea mālie akula 'o ia i kona mau hoalawai'a, e ku'u ka 'upena. Ua hō'au akula 'o Punia a pau pono ka loa o ka 'upena, a laila, huli maila 'o ia ma waho a'e o ka 'upena no kahi a kona mau hoalawai'a e pa'a ana i kahi kihi o ka 'upena, I kona hō'ea 'ana i ko lāua wahi e pa'a ana, ua 'ōlelo akula 'o Punia iā lāua,

“Auhea mai 'olua. Ua i'a ke ku'una a kākou. Eia ka i'a lā ke **ho'okē** nei i ka 'upena. A he wā kēia e lu'u ai kākou e 'ōwili i ka 'upena o pā 'upena mai auane'i ka i'a a ho'i ka i'a i uka. Ma ke 'ano o ka 'oni 'ana o ka 'upena ke ho'omaopopo nei au he palani ka i'a, he kala ka i'a, e hei nei i ka 'upena a kākou. A inā e ho'olohe pono 'ia ka'u mau kauoha, a laila, i kēia ku'una nō a kākou, lawa ka 'ono i'a. 'A'ole ho'i e anuanu hou aku i ka hele hou 'ana aku i kahi ku'una hou aku. E lu'u pū mai 'olua me a'u e 'ōwili i ka i'a ma mua o ka ho'i hou 'ana o ka i'a i uka?”

Me kēia mau 'olelo, ua lu'u like 'i'o akula nō lākou. Aia na'e nā akua ma ka 'ao'ao ma loko o ka 'upena. A 'o Punia ho'i, aia nō 'o ia ma ka 'ao'ao ma uka o ka 'upena. A ua ho'omaopopo 'i'o akula nō 'o Punia, ua hei 'i'o nō kēlā mau 'ano i'a i hō'ike 'ia a'ela. A i nā wahi akua e ho'ā'o ana e 'ōwili i kekahi mau i'a kala i ka 'upena, ua 'ōwili pū 'ia akula ua mau wahi akua nei e Punia a pa'a pū me nā i'a a lāua e 'ōwili ana. A i ka 'ike 'ana o Punia ua hei kēlā mau akua i ka 'upena a ka lawakua, ua ea a'ela 'o ia i luna a kāhea akula i nā akua e kukū mai ana ma kahakai, “Auhea mai 'oukou, ua hei ka i'a a kākou. 'O ke kala ua i'a, 'o ka palani ua i'a, e 'au pākahi mai 'oukou e kōkua i ka 'ōwili 'ana i ka i'a i ka 'upena. A e akahēle loa na'e. Mai wala'au iki o pilikia auane'i ka 'oihana lawai'a a kākou.”

Ua ho'olohe maila nā akua o uka i kēia leo kāhea o Punia. A i ka hō'ea 'ana mai nō o ia akua i kahi a Punia e lana aku ana, ua kēnā akula nō 'o Punia i ia akua e lu'u mālie aku e 'ōwili i ka 'upena. A i kona lu'u 'ana aku nō ma ka 'ao'ao ma loko

o ka 'upena, ua lu'u pū akula nō 'o Punia a 'ōwili 'ia akula ia akua i ka 'upena. A 'o nā akua mua a Punia i 'ōwili mua ai me nā i'a, "ua pau kā 'oe hana; ua pio kā 'oe ahi", a ua helu 'ia akula lāua me nā i'a hei o ka 'upena lawai'a a ke keiki a Hina me Leimakani.

Ea hou a'ela nō 'o Punia i luna, a kāhea hou akula nō me kona **akena** pū aku nō i ka hei o ka i'a a lākou. " 'Auhea mai 'oukou. 'A'ole i kana mai ka i'a e ho'onā nei i ka 'upena. 'A'ole na'e i pū'iwa nui ka i'a, no laila, e 'au mālie mai nō kahi o 'oukou ma ke 'ano pākahi. A i kona lu'u 'ana a 'ōwili i kāna i'a ma kona wahi, a pa'a kāna i'a i ka 'upena, e ea mālia a'e nō 'o ia a kia'i nō ma kahi i pa'a ai kāna i'a, a i māmā ai ka hana a kākou i ka hō'au 'ana aku i ka 'upena i uka o ka 'āina, 'a'ole kēia he i'a a kākou, he ola no kēia mau lā lō'ihī."

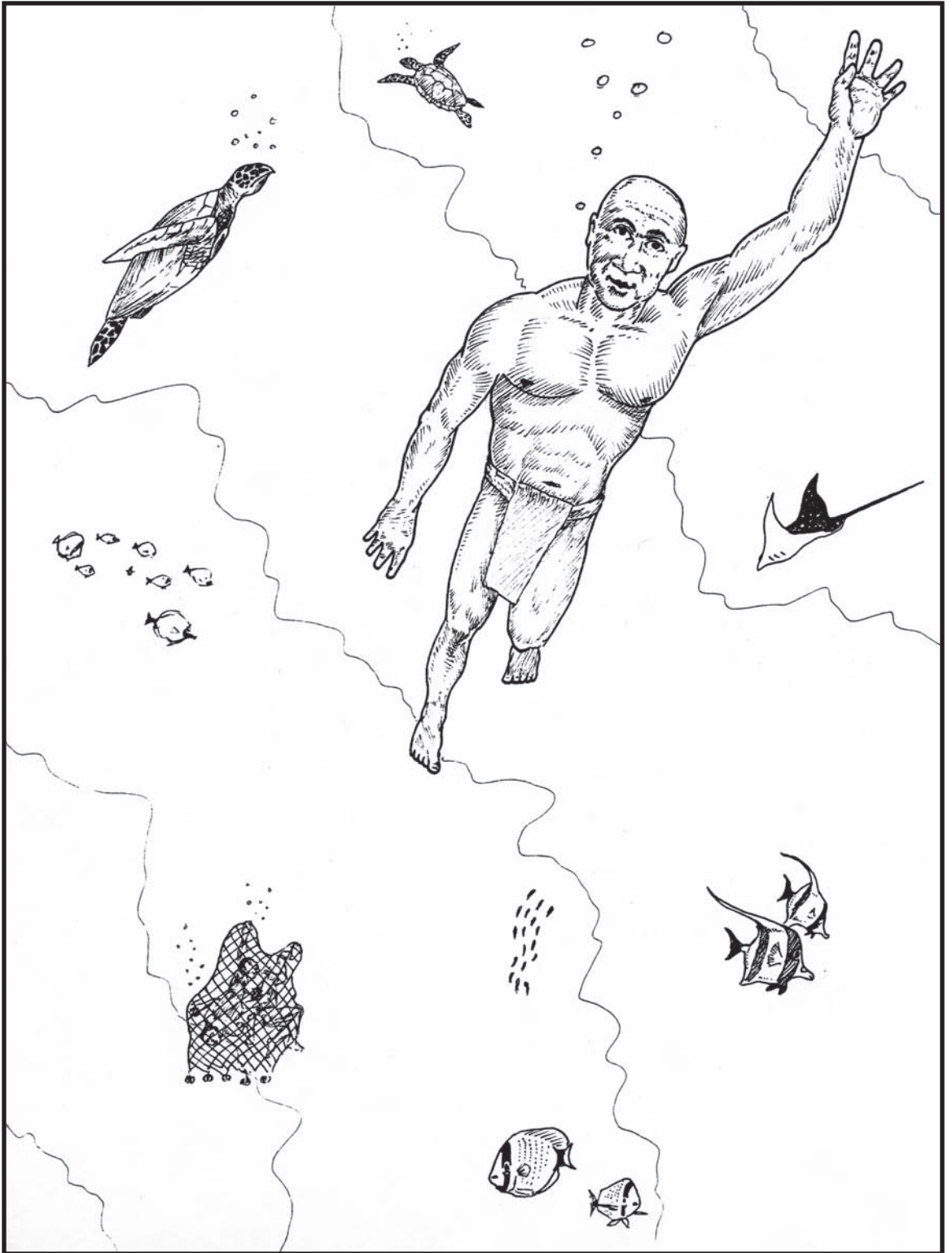
I ka lohe 'ana nō o ko uka mau akua, ua 'au pākahi maila nō lākou. A i ka hō'ea 'ana nō i kahi a Punia e lana ana, ua 'ōlelo koke akula nō 'o Punia iā ia, "Inā 'oe e lu'u pū me a'u a 'ōwili i ka 'upena me ka i'a, e ho'omanawanui iki 'oe i lalo a hiki i ka wā e hiki 'ole ai ke ho'omanawanui no ka pau o ke aho. A laila, ea a'e 'oe i luna. Aia kou mau hoa ma kēlā 'ao'ao o ka 'upena, kahi i pa'a ai ia **kuku** o ka 'upena a kākou."

Me kēia mau 'ōlelo, ua lu'u like akula 'o Punia me kēia akua hou, a e like nō ho'i me kā Punia hana 'āpiki i hō'ike mua 'ia a'e nei, pēlā nō kā ia nei hana no kēia akua. A i ka pa'a 'ana nō o kēia akua i ka 'upena, ua ea a'ela ua keiki 'eu'eu nei a Hina, a kāhea hou akula nō i kahi akua e 'au hou mai. A 'o ka hana nō a ke akua, 'o ka 'au mai nō. A 'o kā Punia hana nō ka 'ōwili i ke akua i ka 'upena. A pēlā nō 'o Punia i ho'ohei ai a i 'ōwili ai i ke kini o ke akua i ka lehu o ke akua a hiki i ka wā i pau loa ai nā akua i ka make i ka 'upena, a koe ke akua 'ōhule i uka o ka 'āina.

A iā Punia i kāhea aku ai i ua akua po'o 'ōhule nei, ua ulu maila i loko o kēlā akua ka mana'o **ho'ohuoi** no kona po'e hoaakua, a ua kāhea maila 'o ia me ka leo nui iā Punia, " 'Auhea 'oe e ka lawai'a a mākou. 'Auhea ihola ka lehulehu o mākou āu i kāhea mai nei? 'A'ole o'u lohe aku i ko lākou leo i ke kama'ilio mai."

"Eia nō lākou ke 'ōwili nei i ka nui o ka i'a. 'O ka palani ua i'a, a 'o ke kala ua i'a. A eia mākou ke na'i aku nei i ka 'upena me ka i'a no uka o ka 'āina. E pono 'oe e 'au mai ho'i e kōkua pū aku i ka huki 'ana i ka 'upena i uka o ka 'āina. A mai wala'au nui na'e ho'i 'oe o pū'iwa ho'i ka i'a o ia **ku'una** aku a kākou."

" 'A'ole au e 'au aku ana. Na 'oukou nō e hō'au mai ka 'upena a kākou i uka nei. Aia a kau mai ka 'upena i uka nei, a laila, ma uka aku nei ho'i au e kōkua aku ai. A 'o kekahi nō ho'i, e ka lawai'a nui a mākou, he maka'u au i ke anuanu o ko'u po'o. No laila, hō'au 'ia mai nō ka 'upena i'a a kākou."

Ua ho'omaopopo ihola 'o Punia, 'a'ole e puni ana kēlā akua iā ia. A i ia wā i ha'alele iho ai 'o ia i ka 'upena, a 'au akula i uka o ka 'āina me ka mana'o e pepehi i ke akua 'ōhule. A ua 'ike 'ē maila nō ua akua 'ōhule nei i ko ia nei 'au ho'okahi aku i uka o ka 'āina. A ua **hā'upu** 'ē maila nō 'o ia no kona make i kēia kanaka po'o 'ōhule. A 'o kona holo ihola nō ia ma mua o ka pae 'ana o Punia i uka o ka 'āina, a 'o ia wale nō ke akua i pakele iā Punia. A 'o ka hapanui o nā akua, ua pau i ka make. A ua 'ōlelo 'ia ma kēia mo'olelo o Punia, 'o kēlā **weli** o ke kai i kahi manawa, 'o ke kino wailua nō ia o ke kini o ke akua a me ka lehu o ke akua a Punia i 'ōwili ai i ka 'upena. A ua 'ōlelo pū 'ia nō ho'i, 'o ke kumu i 'ano hohono ai ka i'a kala a me ka palani, no ka make 'ana o nā akua me ia 'ano i'a ma kēlā wahi 'o Kekaha.

Ma hope iho o ka lanakila 'ana o Punia ma luna o nā akua o nā Kekaha Wai 'Ole o nā Kona, ua ho'i maila 'o Punia no kahi o kona makua-hine aloha e noho aku ana a kali no ka mea aloha, he keiki. A i ko lāua hui hou 'ana, ua ho'opiha 'ia 'o Hina i ka hau'oli no ka ho'i ola 'ana mai o kāna keiki. Ua noho ihola 'o Punia a lawelawe i nā hana a kona makuakāne i a'o ai iā ia, 'o ia ho'i, ka mahi'ai ma uka o ka 'āina. A i ka nele 'ana nō i ke kōko'olua o ka 'ai e pono ai, ua iho akula nō 'o ia i ka lua ula a lāua me kona makuakāne. A 'a'ole ho'i 'o Kai'ale'ale i laila e kali mai ana no ka ho'opō'ino i kona ola.

